

Gerő András
Civilizációs kiáltvány
(ÚMK, Budapest, 2010.)

„A Magyar nem bírja magát olly jól, mint körülményi engednék.”
Széchenyi István gróf 1830.

„Éljünk! – ennyi állítható hazafias programként, és ez nagyralátó terv volna.”

Esterházy Péter 1992; 2005.

Előszó

Magyarországon általában, s így mostanság is sok szó esik a magyar nemzeti létről.

A politikát láthatóan és érzékelhetően mindaz foglalkoztatja, ami a nemzeti tartalomból közvetlenül politikává tehető.

Mondhatnám, ez így természetes.

A magyar eszmetörténet nagy alakjai is kiemelten érdeklődtek a nemzeti lét általuk fontosnak gondolt tartalmai iránt.

Saját korukban elmondták azt, amit ők akkor lényegesnek láttak.

Különbféle nézőpontokból tették ezt, s éppen ezért különféle problémákra voltak érzékenyek.

A nemzeti létről való gondolkodás intellektuális ősforrása számomra Széchenyi István gróf. Ő volt Magyarországon az első, aki teljes intellektuális energiáját a modern értelemben vett nemzet felemelésére irányozta.

S, mivelhogy felemelni akarta nemzetét, ezért meg is akarta azt változtatni.

Széchenyi a nemzeti kritikának és önkritikának is ősforrása.

Változtatás ugyanis nem lehetséges anélkül, hogy ne tennénk kritika tárgyává azt, ami van, s ne mutatnánk rá arra, ami lehet, vagy ami kívánatos.

Széchenyi óta azt is tudjuk, hogy a magyarok nemcsak nemzet, hanem civilizáció is.

A civilizáció fogalma a magyar nyelvben többrétegű kifejezés.

Régi és eredeti értelmében jelenthette azt is, amit később polgárosodásnak hívtunk.

De jelentheti a társadalmi és anyagi műveltség meghatározott fokát is.

Megítélésem szerint, ha szerkezeti részekre akarjuk bontani a civilizáció mai fogalmát, akkor három réteget különíthetünk el.

Az egyik az anyagi-tárgyi-infrastrukturális vetület.

Ez arról szól, hogy az adott nemzet milyen anyagi feltételrendszer közepette él, s az adott kor vívmányaiból mit hasznosít, mihez és mennyiben jut hozzá.

A másik vetület az értékrendet érinti.

Arról szól, hogy egy adott nemzet tagjai milyen értékek mentén élik az életüket, miket tartanak fontosnak és nem fontosnak.

A harmadik vetület mentális.

A civilizációhoz hozzátartozik a civilizált ember fogalma is; ez érinti a viselkedésbeli normákat, a társadalmi együttélés szabályait, mindazt, ami az emberi együttműködés világát társadalmilag befolyásolja.

Úgy látom, hogy a nemzeti létet érintő politikai és eszmei diskurzusban a civilizáció összetett fogalmából leginkább csak az van jelen, aminek vagy közgazdasági vagy közvetlen politikai vonzata van.

Sokat beszélnek a nemzeti jövedelemről, a hatékonyságról, az intézmények működéséről, az infrastruktúráról és legalább ennyi szó esik arról, hogy esszenciálisan ki tekinthető magyarnak, s hogy ezt a konstruált esszencialitást ki mennyire képviseli.

Meg persze arról is sok szó esik, ami nemzeti tragédiának tekinthető, s arról is viták zajlanak, hogy milyen magyarság fogalmat lehet és adott esetben kell érvényesíteni.

Ezek mind lényeges kérdések, s lényegességüket mi sem támasztja jobban alá, mintsem, hogy különböző mértékben, arányban, és nézőpontból, a szellemi és politikai élet résztvevői foglalkoznak ezzel.

Én azonban most egy más irányt választok.

Bizonyos értelemben, visszanyúlnék Széchenyi eszmei hagyatékához és azt mondanám, hogy nézzük a magyart úgy, mint civilizációt.

Ezzel semmilyen más megközelítés fontosságát nem vonom kétségbe.

Egyszerűen más nézőpontot érvényesítek.

S, ha a civilizációs megközelítést érzem fontosnak, akkor ezen belül is válogatnék.

Nem azzal foglalkoznék, aminek kiemelten gazdasági vetülete van.

Elfogadom az országot, a hazámat anyagi-materiális értelemben olyannak, amilyen.

Nem akarom, hogy nagyobb vagy kisebb legyen.

Nem áll módomban az sem, hogy kitaláljam miként lehetne gazdagabbá tenni.

Elfogadom, hogy annyi a nemzeti jövedelme, amennyi és annyival nő, amennyivel.

Nem vagyok érzékeny szemű és tollú író sem, ezért bármennyire vonzó lenne civilizációnk mentális feltérképezése, erre sem tehetséget, sem képességet, sem késztetést nem érzek.

Marad tehát, ami szerintem kultúránk, civilizációnk egyik leglényegesebb vetülete, az értékek és a hozzájuk köthető jelenségek világa.

Nem csak személyi korlátaim miatt választom ezt a vetületet, hanem azért is, mert szerintem itt van mozgásterünk; itt nagyon sok minden rajtunk múlik, sőt szinte kizárólag csak rajtunk múlik.

Másként fogalmazva: a szabad döntés és a szabadság lehetőségét választom.

De tartalmi szempontok is szerepet játszanak abban, hogy miért azt választottam, amit.

Nagyon zavar, hogy sem a politikai, sem az intellektuális közbeszédben nem hangsúlyozódik eléggé: a magyarok hamarabb halnak meg, mint kellene.

Az sem hangsúlyos, hogy miért állhat elő ez a helyzet.
Arra sem fordítunk kellő figyelmet, hogy értékrendünk milyen tehertételekkel rendelkezik.
S azt sem tartjuk fontosnak, hogy mindebből mi következik.

Úgy vagyunk vele, mint az ember a saját szagával: ami a mienk, azt nem érezzük.
Pedig lenne rajta mit szagolni.

Mert a magyar civilizáció egészen riasztó arccal is rendelkezik.

S ezen változtatni kellene.

Másként is fogalmazhatnék.

Rajtunk múlik, hogy a mostanihoz képest boldogabb országban élhetünk-e.
Rajtunk múlik, hogy inkább bizalommal vagy bizalmatlansággal viszonyulunk-e
honfitársainkhoz, polgártársainkhoz.
Rajtunk múlik, hogy tovább tudjuk-e élni az életünket.
Rajtunk múlik, hogy az irigység kultúrája helyett a teljesítményt díjazó kultúrává válunk-e.
Rajtunk múlik, hogy az egyszerű önzés helyett a személyiség minél teljesebb
kibontakoztatásának útját választjuk-e.

A felsorolás nem teljes: sokkal több múlik rajtunk, mint gondolnánk.

Nem állok kívül ezen a kultúrán, ezen a civilizáción. Része, részese vagyok.

Ami kritika, az részben önkritika is.

Mégis, a megítélhetőséghez és a kritikához külső nézőpontot választok.

Meghatározott dimenziók mentén mindig Európai Unió adatokkal vetem össze a magyar
civilizáció értékeit, jelenségeit.

Úgy vélem, hogy ez tényszerű viszonyítási pontot teremt, mert a magyar nem magában áll a
világban, hanem civilizatórikusan-kulturálisan része annak az Európának, amelynek 2004 óta
már intézményesen is tagja.

A viszonyítás kényszere és intellektuális kötelezettsége határokat is szab.
Csak azt tudom viszonyítani, amihez adatom is van.

A megközelítés módja nagyon is eltér mindattól, ami a magyar eszmetörténet nemzeti létről
való gondolkodását eleddig jellemezte.

A szerzők saját intellektuális logikájuk mentén gondolkodva, általában alappal vagy nem
alappal bíró érzeteikből, megérzéseikből formáltak intellektuálisan jól-rosszul érvelt
mondandót.

Én nem ezt az utat követem.

Ma már ugyanis vannak intézmények, amelyeknek az a feladata, hogy nemzetközileg is összevethető mutatókat képezzenek.

Ma már vannak kutatások, amelyeknek épp a nemzetközi összevethetőség a célja.

Élek a megváltozott lehetőséggel.

De nem annyira élek vele, hogy ez élvezhetetlenné tegye a szöveget. Csak egyszerű, átlátható mutatókat közlök. Megkímélem az érdeklődőt a regressziós adatoktól és a többdimenziós tábláktól.

Az összevethetőség a civilizáción belüli szerző külső nézőpontját garantálja.

Őszintén szólva, nem a konkrét, pontos számok az érdekesek.

A különbségek a fontosak.

Az, ami saját szagúvá teszi civilizációnkat.

Jórészt az inspirált erre a munkára, hogy a saját szagot sokszor kifejezetten bűznek, helyenként elviselhetetlen bűznek éreztem és érzem.

Széchenyi azt mondta: tevékenységének célja, hogy a magyar nemes legyen nemes magyar.

Ma nem a magyar nemest kell megváltoztatni, hanem a magyarokkal kell elfogadtatni: merjenek változni, merjenek jobb minőségű és hosszabb életet élni, próbáljanak meg boldogabbak lenni.

Civilizációnk erőteljes javításra, változásra, változtatásra szorul.

Ha kiáltványnak hívom ezt a szöveget, azt ezért teszem.

A magyar hamarabb hal meg, mint kellene

A zsidó-keresztény kultúra legfontosabb értéke az élet. Az élet értékét védi a jog is. Legsúlyosabban azt bünteti, aki kioltja, elveszi más életét.

Magyarország is ennek a kultúrának a részese. Az élet értéke részévé vált saját civilizációknak – legalábbis az önfelmutatás szintjén.

Magyarország népe osztozik az értékállításban, de nem osztozik abban, hogy törekedjék a minél hosszabb életre.

Azt állítom, hogy a magyarok hamarabb meghalnak, mintsem kellene.

Persze ilyenkor mindenkiben felhorgadhat a kérdés: mihez képest hamarabb?

Sokak világvilágában az élet és halál kérdése rajtunk kívülálló erők akaratán múlik. Mások úgy gondolhatják, hogy a halál mindig egyedi és egyéni, s ezért minden egyes haláltörténet az esetlegesség jellegével bír.

Nem akarok ezekkel a nézetekkel vitatkozni, hiszen mindegyiknek saját álláspontját alátámasztó érvei lehetnek.

Természetesen én sem tudom megmondani, hogy úgymond mennyi életidő jár egy embernek, s tisztában vagyok azzal, hogy az egyes emberek szempontjából mérhetetlenül sok az esetlegesség.

Mégis, ha összehasonlító módon megnézzük a születéskor várható élettartamot, akkor riasztó és a magyar civilizációra árnyékot vető adatot kapunk.

Másokhoz képest halunk korábban.

SZÜLETÉSKOR VÁRHATÓ ÉLETTARTAM (ÉVEK)

	Nők			Férfiak		
	1987	1997	2007	1987	1997	2007
HU	73,9	75,5	77,8	65,8	66,7	69,4
EU15	79,3	81,2	83,2	72,6	74,8	77,6
V3	75,4	77,2	79,8	67,1	68,9	71,5

Forrás: Egészségjelentés 2010 4. táblázat, p12

Azt látjuk, hogy az Európai Unió legfejlettebb országaihoz képest a magyar nők majd 6 évvel, a férfiak pedig több mint 8 évvel élnek kevesebbet. Ha az adatsorba bevesszük a magyarok nélkül számított egykori szocialista országokból álló visegrádi hármakat (Lengyelország, a Cseh Köztársaság, Szlovákia), akkor is azt tapasztaljuk, hogy ezekben az országokban a nők is és a férfiak is 2 évvel tovább élnek, mint Magyarországon.

Azért ez elgondolkoztató.

Sokan úgy gondolják, hogy az egy főre eső nemzeti jövedelem nagysága és a várható élettartam közti összefüggés oksági módon létezik, s így a gazdag országok polgárai tovább élnek, hiszen a jólét és a jóléti rendszerek életmehosszabbító tényezők.

Van igazság a fenti gondolatban, amit nem akarok vitatni. A gazdagság nem feltétlenül az egyén, hanem a társadalom szintjén élethosszító tényező. De hát akkor mivel magyarázzuk azt, hogy még az egy főre eső nemzeti jövedelmet tekintve, velünk hasonló gazdasági helyzetben lévő országok polgárai is tovább élnek, mint mi.

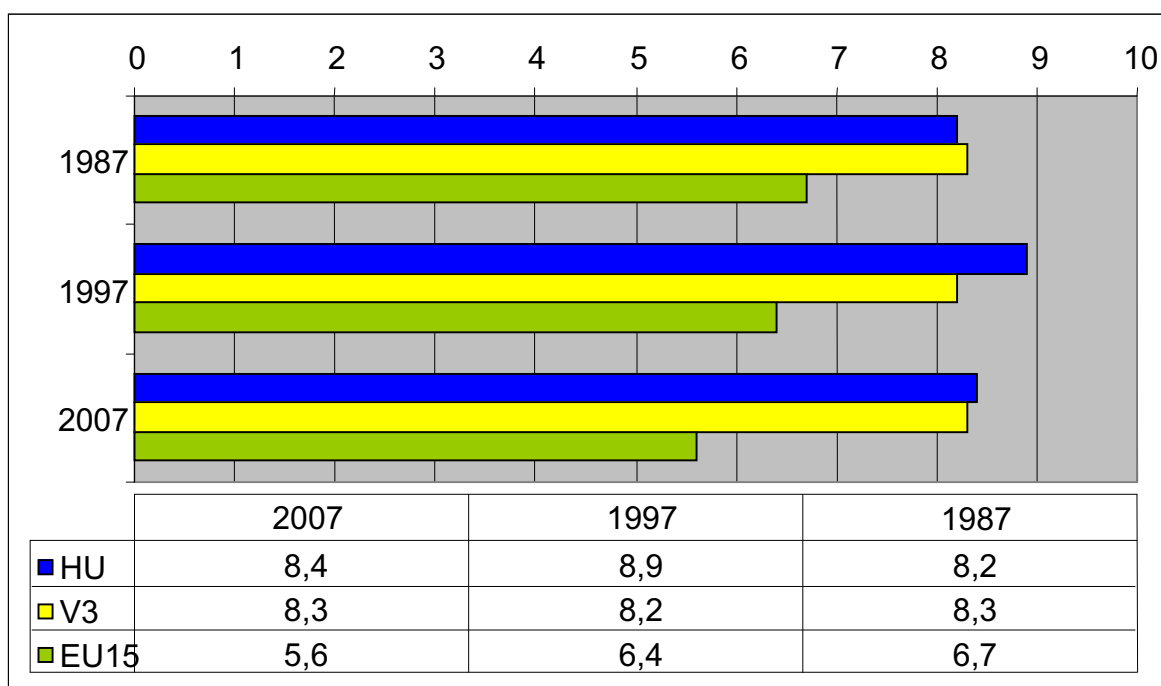
Megítélésem szerint itt az a kérdés, hogy a magyarok meglévő anyagi kereteik között, milyen értékválasztások, milyen kulturális normák, milyen rögzült szokások mentén élik le az életüket.

Úgy vélem tehát, hogy az élet, a várható élettartam csak egyrészt anyagi kérdés, másrészt azonban azoknak a kulturálisan rögzült reakcióknak a problémája, amelyek egy civilizáció ilyen irányú minőségét megadják.

Szeretném egészen pontosan jelezni, hogy mire is gondolok. Ez a jelzés fokozódó erőssorrendben történik, mert nagyon egyértelművé kívánom tenni, hogy a rövidebb életkor mennyire függ össze a magyar civilizáció problémájával.

Azt látjuk, hogy a férfiak hamarabb halnak, mint a nők. Ez mindenütt a világon, s így Európában is így van, mégis ha statisztikailag nézzük a várható élettartam különbséget, akkor a magyar adat igen rossz.

NŐK ÉS FÉRFIAK SZÜLETÉSKOR VÁRHATÓ ÉLETTARTAM KÜLÖNBSÉGEI (ÉVEK)

Forrás: Egészségjelentés 2010 (EJ 2010, 19. táblázat, p22)

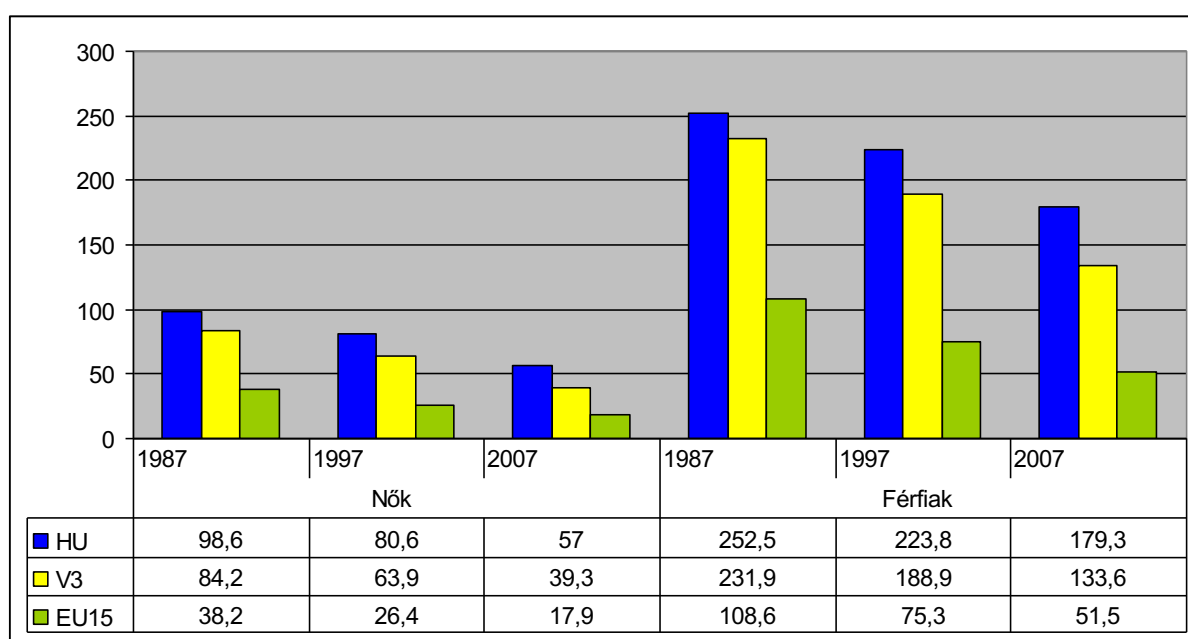
A számok nem Istentől adóttak, hanem részben kulturális okok miatt állhatnak elő.

Európában Izlandon a legkisebb a különbség, itt a nők csak 4 évvel élnek tovább, mint a férfiak. De az, hogy a fejlett európai világban csak 5 és ½ év a különbség, arra figyelmeztet minket, hogy a magyar esetben ott van az a 3 év plusz, amivel nehéz elszámolni.

De folytassuk a nem biológiai, hanem civilizációs, kulturális tartalmú közelítést.

2003-ban Magyarországon az összes halálozások 57%-a érrendszeri betegségek miatt következett be. Az így bekövetkezett halál nemzetközi összevetésben a magyarokra nézve ugyancsak nem hízelgő adatsort produkál.

KERINGÉSI RENDSZER BETEGSÉGEI MIATTI KORAI HALANDÓSÁG 100 000 FŐRE

Forrás: Egészségjelentés 2010 (EJ 2010, 11. táblázat, p16).

Azt látjuk, hogy még a visegrádi országokhoz képest is, a magyarok sokkal nagyobb számban halnak meg ilyen betegségek miatt, ami nyilván olyan tényezőkkel függ össze, amelyek a magyarok életmódját befolyásolják.

Magyarországon az összes halálozások nagyjából 25%-a következik be daganatos betegségek következtében. Ha megnézzük, hogy a magyar halál esetében – megint csak nemzetközi összevetésben – mennyivel nagyobb a rákosok aránya, akkor a következő adatsort kapjuk.

ROSSZINDALATÚ DAGANATOK MIATTI KORAI HALANDÓSÁG 100 000 FŐRE

	Nők			Férfiak		
	1987	1997	2007	1987	1997	2007
HU	94,5	100,7	96,3	169,8	194,6	172,3
EU15	72,8	64,6	57,1	110,6	95,1	79,9
V3	85,5	81,6	75,5	154,2	145	119

Forrás: Egészségjelentés 2010: 11. táblázat, p16

Úgy tűnik, hogy a magyar férfiak több mint kétszer annyian, a nők pedig 60%-kal többen lesznek rákosok, mint európai társaik.

Itt azért álljunk meg egy pillanatra.

Lehet, hogy valaki azt mondaná: azért ilyen rosszak az adatok, mert a magyarok genetikailag hibásabban programozottak, mint más népek tagjai.

Ez a lehetséges állítás több szempontból is megkérdőjelezhető.

Először is azért, mert mai tudásunk szerint a genetikának az egészség szempontjából nincs bizonyíthatóan nemzetspecifikus vonása.

Másodszor azért, mert a magyarok történelmük során sok nép keveredéséből álltak össze, s nagyon furcsa lenne azt gondolni, hogy például a hozzánk asszimilálódott vagy velük egybeolvadt szlávok inkább lesznek rákosak, mint mondjuk szlovák vagy lengyel társaik.

Harmadrészt pedig elvi alapon tarthatatlan az állítás, hiszen aki ily módon tesz genetikai különbséget a nemzetek között, az egyfajta hierarchiába is rendezi őket, amiből egyéb, nagyon súlyos következmények adódnak.

Úgy vélem tehát, hogy itt nem a genetika, hanem az játssza a kulcsszerepet, hogy a magyarok nagyon sok mindent elkövetnek az egészségükkel, azaz az életükkel szemben, amit nem lenne szabad, ami káros.

De menjünk tovább a civilizációs nyomvonalon.

Ha megnézzük azt, hogy mai tudásunk szerint miként alakul a dohányzáshoz köthető a halandóság, akkor a következő adatsort kapjuk:

DOHÁNYZÁSHOZ KÖTHETŐ HALANDÓSÁG 100 000 FŐRE

	Nők			Férfiak		
	1987	1997	2007	1987	1997	2007
HU	371,7	360,9	318,9	743,3	734,2	635,4
EU15	209,1	170,7	126,4	450,9	362	256,9
V3	224,2	200,7	200,3	536,4	462,2	423,3

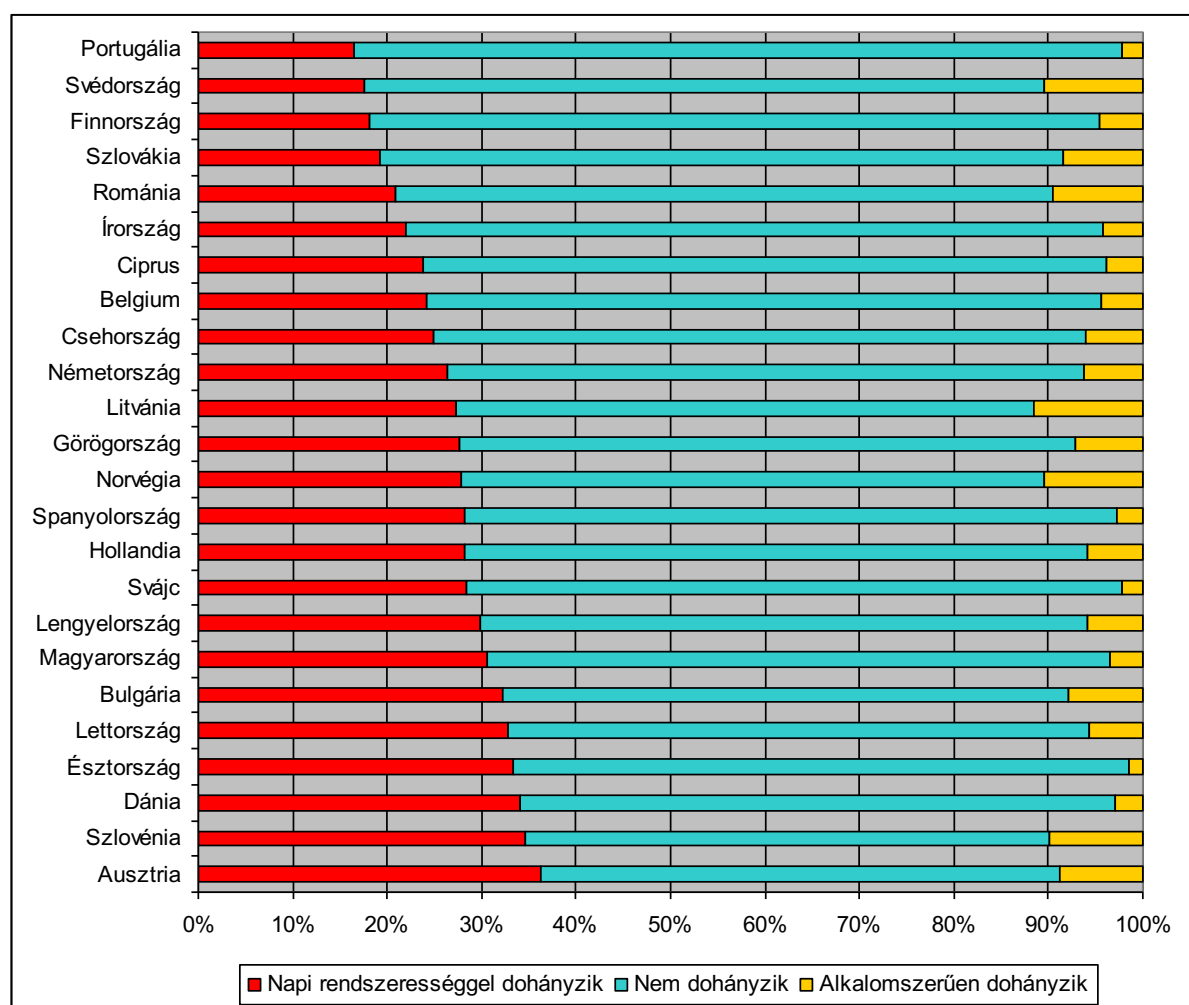
Forrás: Egészség jelentés 2010: 17. táblázat p19

A magyaroknak kb. a fele soha nem gyújtott rá, de a másik felük különböző mértékben, különféle életkorokban hódolt és hódol a dohányzás szenvedélyének.

Mivel a magyar halálozási okok majd 60%-a érrendszeri betegségekben gyökeredzik, s ez mostani ismereteink szerint, jelentős részben a dohányzáshoz köthető, tehát riasztó, de nem meglepő, hogy a magyarok elképesztő módon többen halnak meg ettől, mint akár az európai fejlett országok lakói, s akár a visegrádi országok polgárai.

Soha nem hittem az egytényezős magyarázatokban, s most is inkább a dohányzással összefüggő halál motívumát hangsúlyoznám ki, miközben persze tudom, hogy Európában hat országban is magasabb a 14 év feletti lakosság körében a dohányosok aránya.

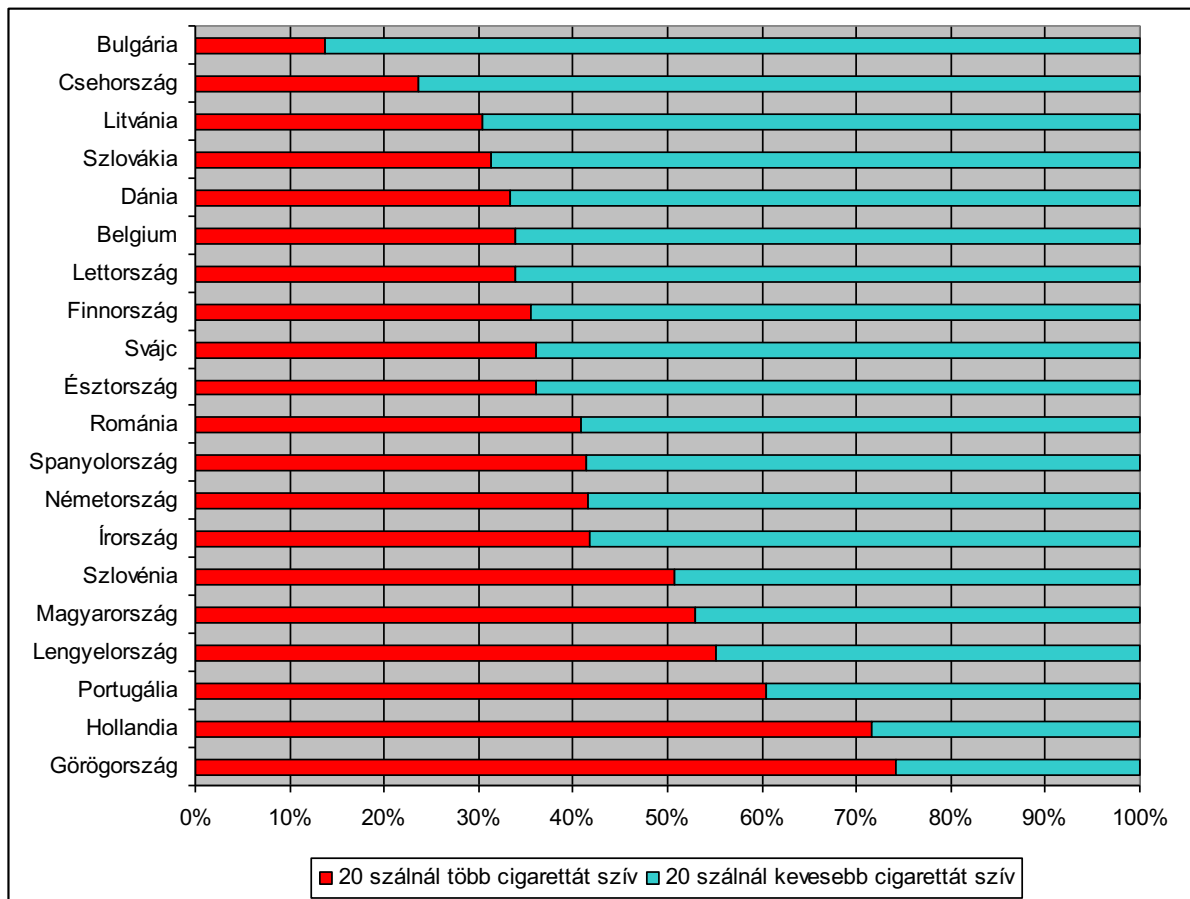
DOHÁNYZÓK ARÁNYA A 14 ÉV FELETTI LAKOSSÁG KÖRÉBEN (1999-2003) (%)

Forrás: EUROSTAT: Health Interview Survey 1999-2003

Persze, ha megnézzük a dohányzók napi cigaretta fogyasztását, akkor Európában – nézőponttól függően - már csak négy ország van mögöttünk, illetve előttünk.

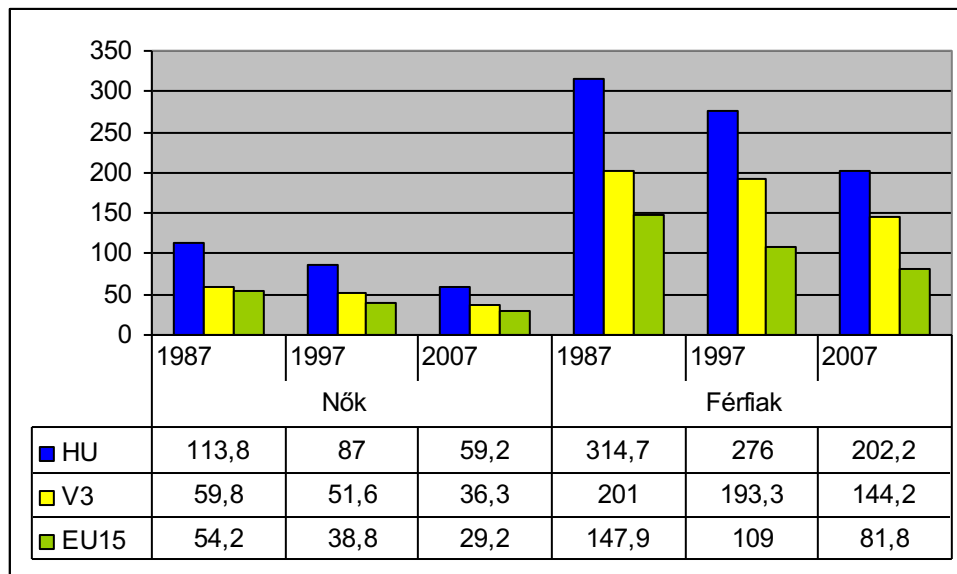
A NAPI RENDSZERESSÉGGEL DOHÁNYZÓ 14 ÉV FELETTI LAKOSSÁG NAPI CIGARETTA FOGYASZTÁSA (1999-2003) (%)

Forrás: EUROSTAT: Health Interview Survey, 1999-2003

De ugyanígy megnézhetjük az alkoholfogyasztással összefüggő halandósági adatokat is.

ALKOHOLFOGYASZTÁSHOZ KÖTHETŐ HALANDÓSÁG 100 000 FŐRE

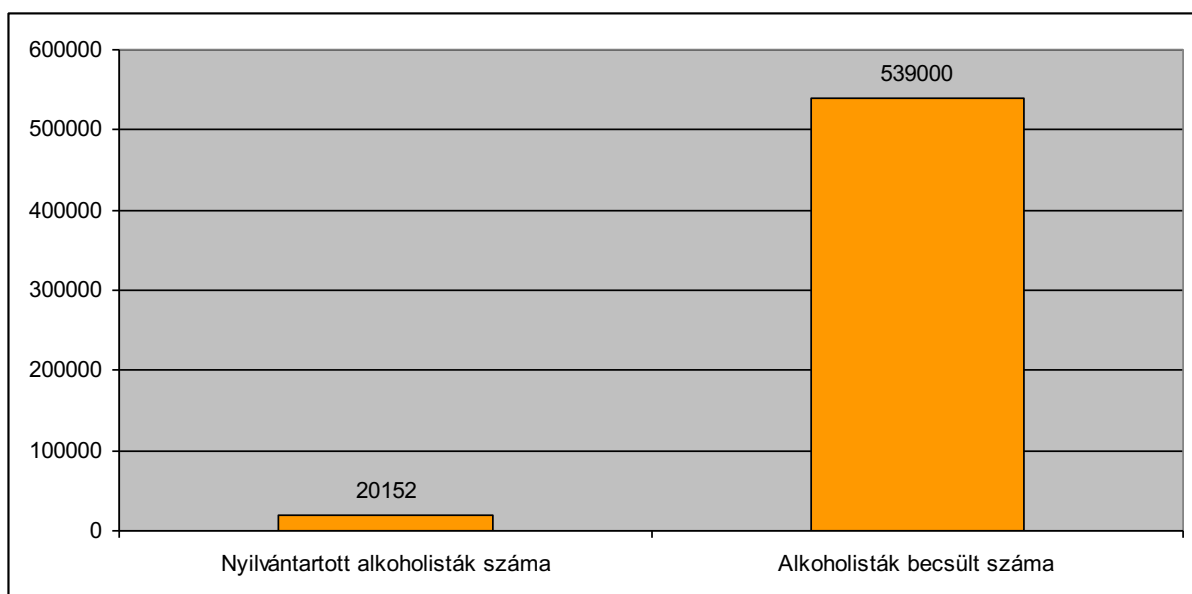

Forrás: Egészségjelentés 2010 16. táblázat, p19.

A magyar kultúra abszolút tolerálja az alkoholfogyasztást, s adott esetben azt is, hogy ez az alkoholfogyasztás a társadalmi szocializációs mértéket jóval meghaladja.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy az alkoholisták becsült számához képest milyen kevesen válnak nyilvántartott alkoholistává.

ALKOHOLISTÁK BECSÜLT SZÁMA ÉS A NYILVÁNTARTOTT ALKOHOLISTÁK SZÁMA 2008-BAN MAGYARORSZÁGON

Forrás KSH, STADAT Adatbázis http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fek005.html

Az Európai Unióban az alkoholfogyasztást tiszta alkoholban mérik. E tekintetben az Európai Unió 25 tagállamának átlagához Magyarország imígyen viszonyul:

TISZTA ALKOHOL ÉVI FOGYASZTÁSA LITERBEN

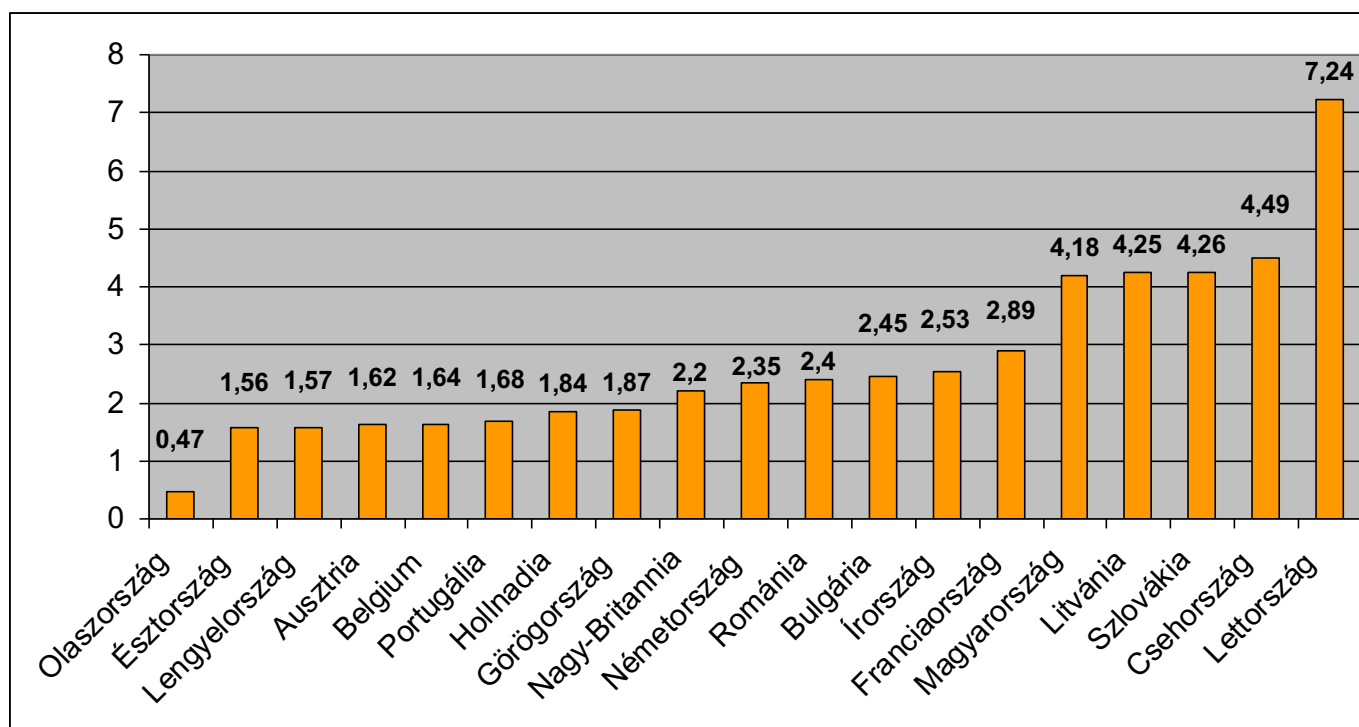
HU	11,6
EU25	9,3

Forrás: HFA 2004

A magyarok tehát tiszta alkoholban számolva évi átlagban 2,3 literrel fogyasztanak többet, mint az Unió 25 országának lakói.

Csekély vigasz, hogy az égetett szesz fogyasztásában 4 ország is „jobb” nálunk.

EGY FŐRE ESŐ ÉGETETT SZESZ FOGYASZTÁS A 15 ÉV FELETTI LAKOSSÁG KÖRÉBEN

WHO DATABASE

<http://apps.who.int/globalatlas/dataQuery/default.asp>

Mindez arról szól, hogy a társadalmilag szokássá vált, a mértékletességet túllépő alkoholfogyasztás alkalmat ad embereknek arra, hogy erőteljesen meneteljenek a korai halál felé.

Nem véletlen, hogy a háztartási statisztikákon belül Magyarország az alkoholra és dohánytermékekre fordított kiadás tekintetében eléggé élenjáró szerepet visz.

2005-ös adatok szerint a magyar háztartások teljes fogyasztási kiadásaiknak 8,3%-át költik alkoholra és dohányra

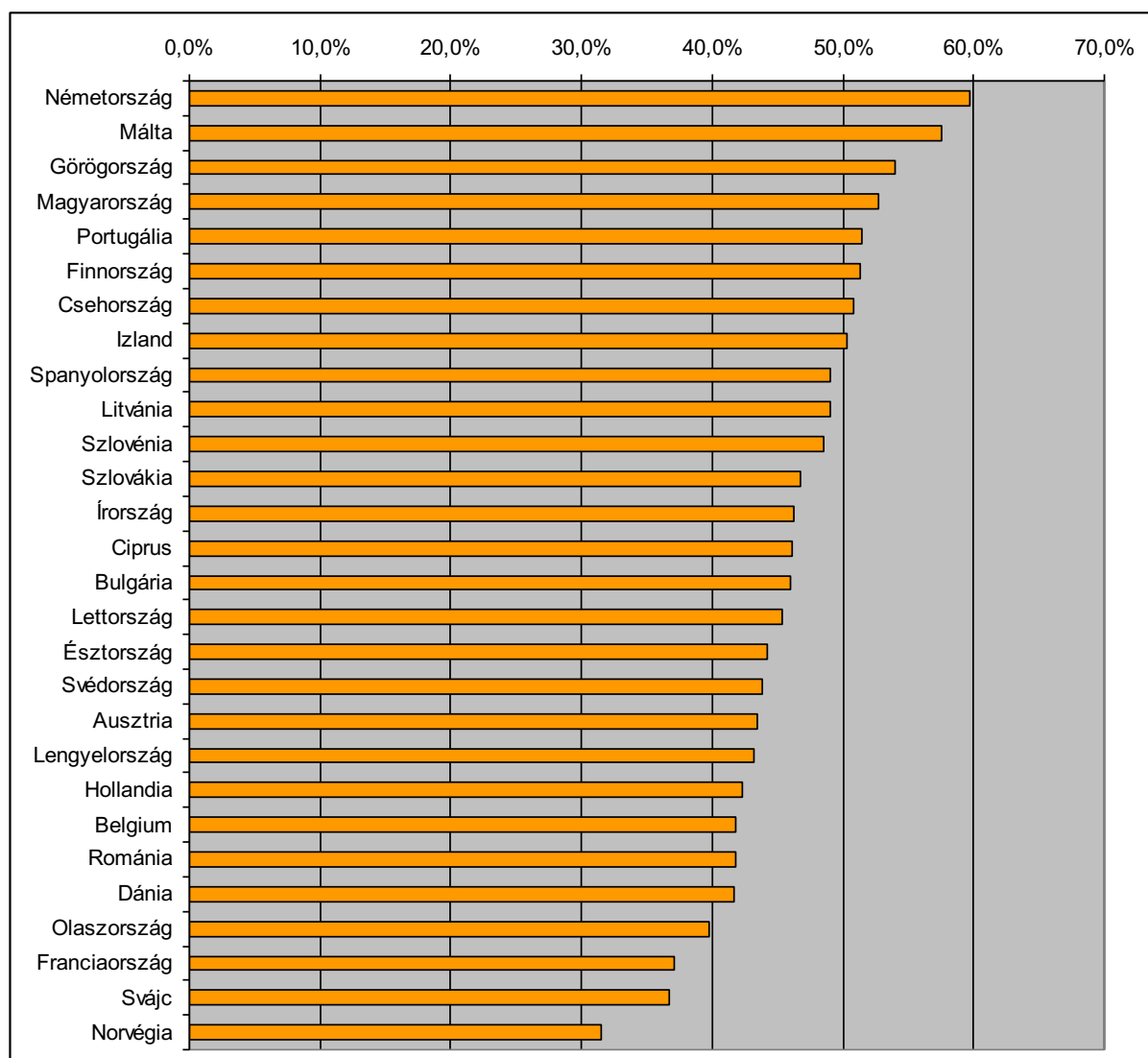
Az Európai Unió 25 tagállamának átlaga csak 3,6%.

Ezzel szemben a gyümölcsfogyasztás terén a magyarok személyenként évi 80 kilóval vannak lemaradva az Európai 25-ök átlagától.

A magyarok a korai halál felé való menetelés más területén is előkelő helyet foglalnak el.

Megint csak összehasonlító adatok szerint nagyjából-egészében tudjuk, hogy a teljes népességben belül milyen arányt képviselnek az elhízott és túlsúlyos emberek.

AZ ELHÍZOTT ÉS TÚLSÚLYOS EMBEREK ARÁNYA A TELJES NÉPESSÉGEN BELÜL (%)

Forrás: EUROSTAT, Health Interview Survey 1999-2003

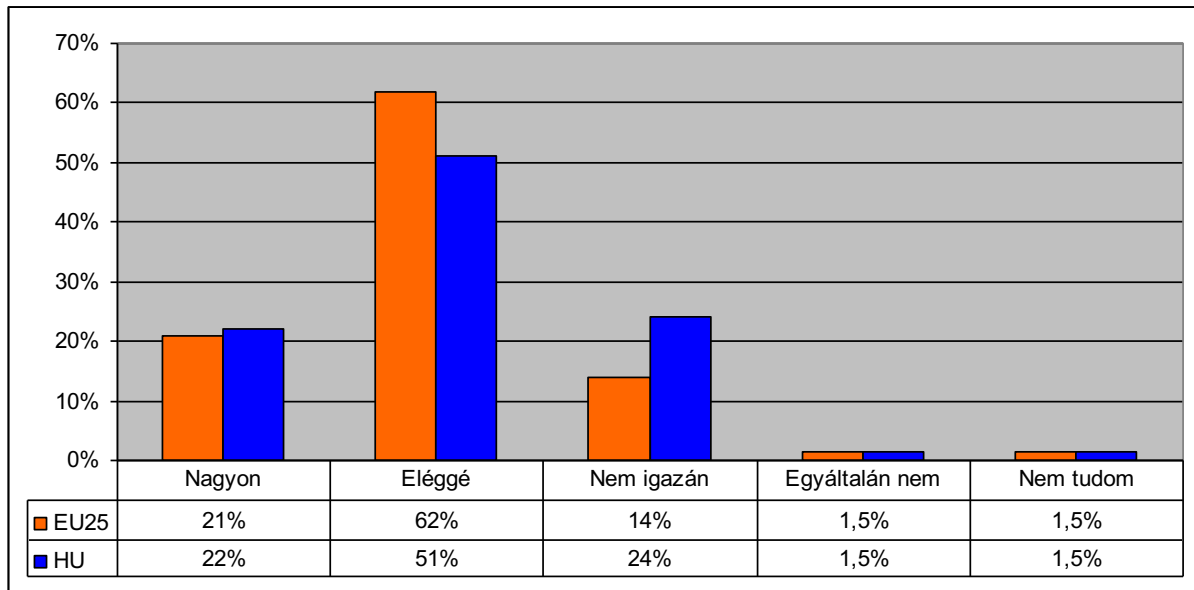
Enyhén szólva is eléggé problematikus a magyar adat, hiszen – megint csak nézőponttól függően – előttünk vagy mögöttünk mindössze három ország található.

Még nagyobb probléma azonban, hogy viszonylag keveset teszünk a túlsúly megakadályozásáért.

A magyarok maguk is tudják ezt.

Megint csak európai összevetésben nézve a véleményeket, arra a kérdésre, hogy általában véve az étel, amelyet fogyasztanak, mennyire tesz jót az egészségének, a következő választ kapjuk:

EGÉSZSÉGES TÁPLÁLKOZÁS A 15 ÉV FELETTI LAKOSSÁG KÖRÉBEN (2005)

Forrás: Eurobarometer 64.3

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_246_en.pdf

A magyarok 24%-a tudja, hogy amit fogyaszt, az nem jó neki.

Tudják és teszik. Tudják és eszik.

S, ha megkérdezzük őket, hogy könnyű-e egészséges étrend szerint élni, akkor a következő választ kapjuk:

ÖN SZERINT KÖNYVÜ EGÉSZSÉGES ÉTREND SZERINT ÉLNI?

	Igen	Nem	Nem tudom
EU25	66%	31%	3%
HU	44%	54%	2%

Forrás: Eurobarometer 64.3

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_246_en.pdf

A magyarok több mint fele úgy gondolja, nagy nehézségekkel járna egészségesen étkezni.

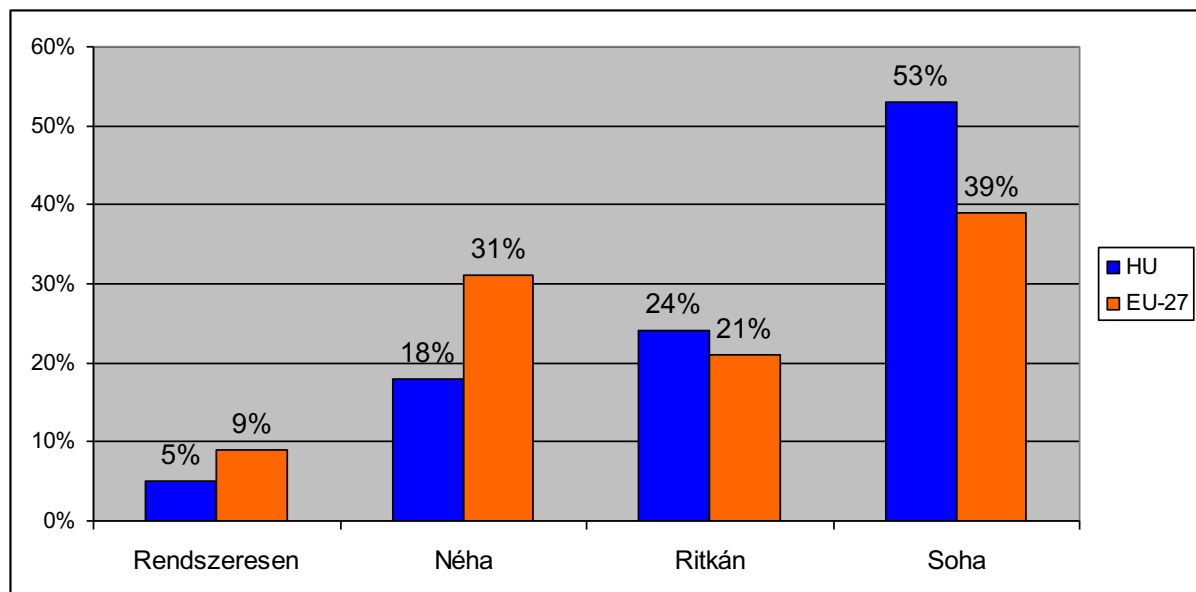
Tudják, teszik, eszik és a felelősséget elhárítják maguktól.

A megszokottat, a kulturálisan önmagától adódót, a kényelmeset választják.

Más vonatkozásban sem küzdenek meg a magyarok az egészségükért.

Jól mutatja ezt az az európai összehasonlító adat, ami arról szól, hogy miként áll a bármilyen értelemben vett sportolás végzésének gyakorisága a 14 év feletti lakosság körében.

SPORTOLÁS VAGY TORNÁZÁS VÉGZÉSÉNEK GYAKORISÁGA A 14 ÉV FELETTI LAKOSSÁG KÖRÉBEN (2009)

Forrás: Special Eurobarometer 334, 2009

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_334_en.pdf (p.10)

Míg az Európai Unió államainak lakosságából alig 40% soha nem végez ilyenfajta fizikai aktivitást, addig ez a magyar lakosság tekintetében megint csak meghaladja az abszolút többséget.

A magyarok nagyobb részét tulajdonképpen nem érdekli, hogy mi van a testével.

Az összehasonlító számok alapján úgy tűnik, hogy a négy tényező: a dohányzás, az alkohol, a fizikai aktivitás hiánya és a sokszor egészségtelen étkezés együtt túl sok a magyar testnek, miközben úgy tűnik, hogy a lélek ezt nyilvánvalóan élvezi.

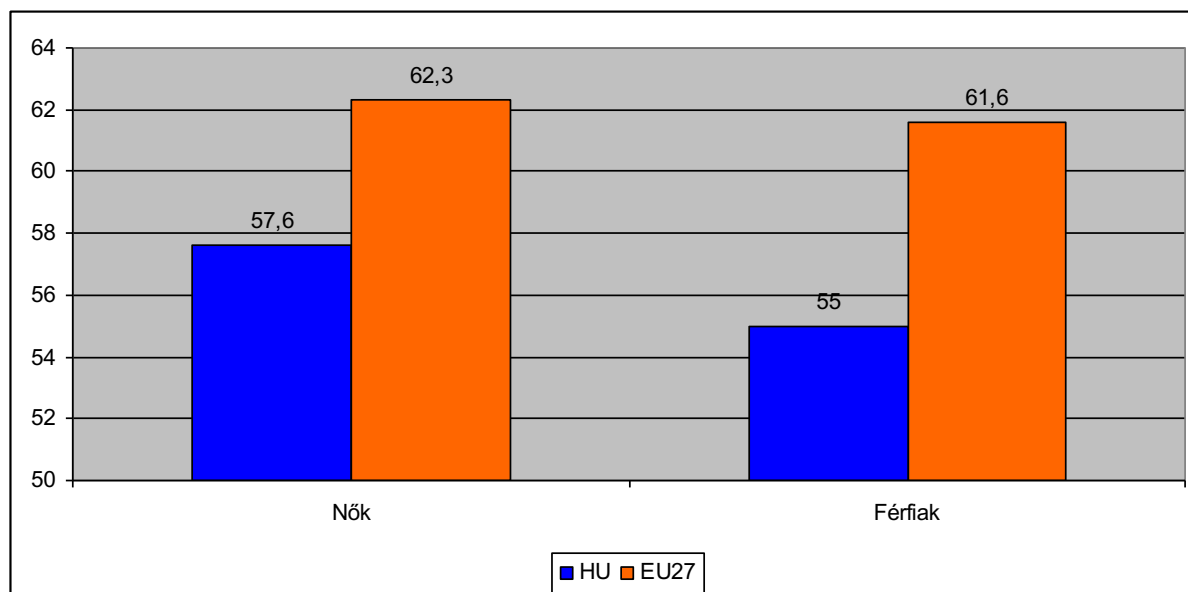
Különben miért csinálná?

A magyar lélek az orális örömökre van hangolva.

A saját kulturális beállítottságainkkal, szokásainkkal, civilizációs normáinkkal összefüggő adatok – logikusan – azt eredményezik, hogy a születéskor egészségesen várható élettartam Magyarországon rövidebb ideig tart, mind az Európai Unió átlagában.

SZÜLETÉSKOR VÁRHATÓ ÉLETTARTAM EGÉSZSÉGESEN (ÉVEK) (EU27-RE BECSÜLT ADATOK)

Forrás: EUROSTAT

Uniós polgártársaink később esnek krónikus betegségbe, mint mi, s akárhogy is nézzük, az Uniós átlaghoz képest kedvezőtlenebb magyar adat lényegében a halálhoz vezető út előszobáját jelenti.

Biztonsággal kijelenthető, hogy a magyar civilizáció adott működése a rövidebb életről szól.

Egy más adatsor is alátámasztja a kijelentést. Ha megint csak nemzetközi összevetésben vizsgálódunk, akkor megtapasztalhatjuk, hogy a magyar adatok minden vonatkozásban rossznak tekinthetők.

A MAGYAR EGÉSZSÉGMUTATÓK ÉS AZOK ELTÉRÉSEI AZ EU15 ÉS A V3 ORSZÁGOKHOZ KÉPEST

	Egészségük rossz vagy nagyon rossz		Hosszantartó egészség probléma		Napi tevékenységükben erősen korlátozottak	
	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak
HU	15,7%	14,8%	28,9%	28,1%	8,2%	8,4%
EU15	5,9%	4,9%	24,5%	22,4%	5,6%	5,2%
V3	9,9%	9,7%	23,5%	21,1%	4,1%	4,7%

Forrás: Egészségjelentés 2010 (EJ 2010), hivatkozás az EU-SILC 2007 adataira

A magyarok tehát minden mutatóban rosszabbak, mint az Unió fejlett országai, illetve a Visegrádi Hármas. Úgy tűnik, hogy itt megint csak a magyar kultúrában és civilizációban lehetjük fel a magyarázatot, hiszen más nem tesz különbséget.

Az úgymond „tárgyszerű” egészségügyi mutatók mellett talán még riasztóbb az, hogy ezek után a magyarok miként vélekednek arról: mennyit tehetnek az egészségükért?

MENNYIT TEHETÜNK AZ EGÉSZSÉGÜNKÉRT

Ön mennyit tehet az egészségéért?	Férfi Mo.	Nő Mo.	Összesen Mo.
Nagyon sokat, Sokat	77,2	74,3	75,6
Keveset, Semmit	22,8	25,7	24,4

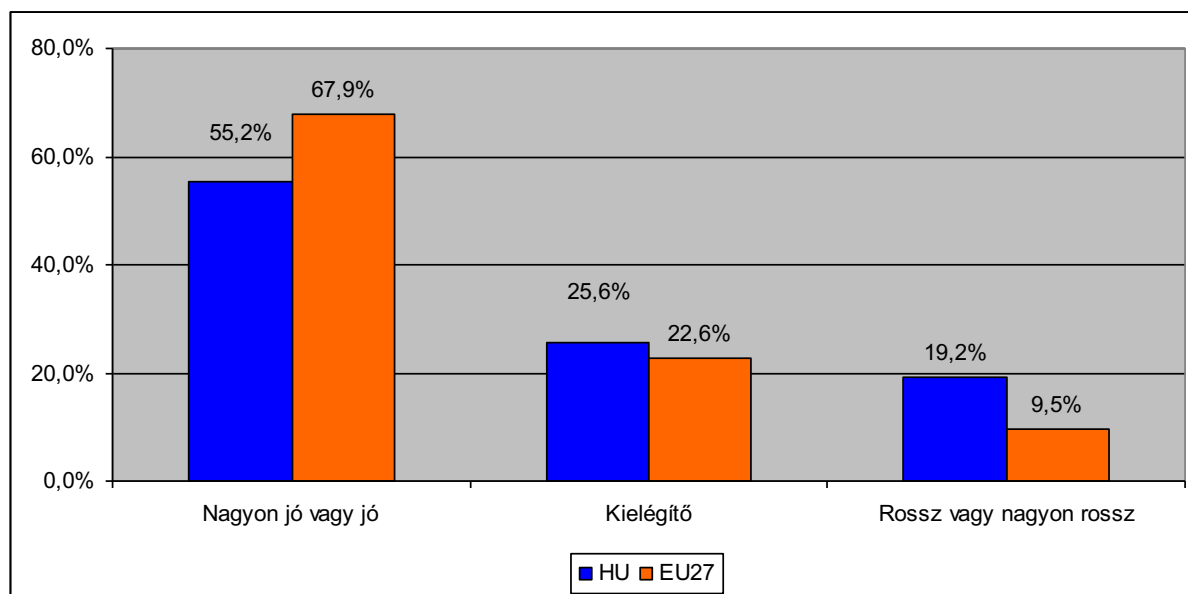
Forrás: KSH Egészségfelmérés 2009.

A magyarok háromnegyede úgy gondolja, hogy nagyon sokat, illetve sokat tehet, de egynegyedük úgy látja, hogy keveset vagy semmit.

Akik a semmi pártján állnak, azok felvállaltan sodródnak az étellel, s nyilvánvalóan úgy vélik, hogy saját sorsuk tekintetében eszköztelenek. De az a háromnegyed, amelyik tudatosan azt állítja, hogy sokat tehet, az sem őszinte, mert ha ez a tudatosság érvényesülne, akkor nem halnának meg annyian rákban, nem halnának meg annyian a dohányzáshoz, illetve az alkoholhoz kötődő halálokok miatt.

Nem véletlen tehát, hogy még az őszintétlenséget is beszámítva, az egészség önértékelése tekintetében is rosszabbak a magyar adatok, mint az Európai Unió átlaga.

AZ EGÉSZSÉG ÖNÉRTÉKELÉSE (%)

Forrás: EUROSTAT; SILC, 2008

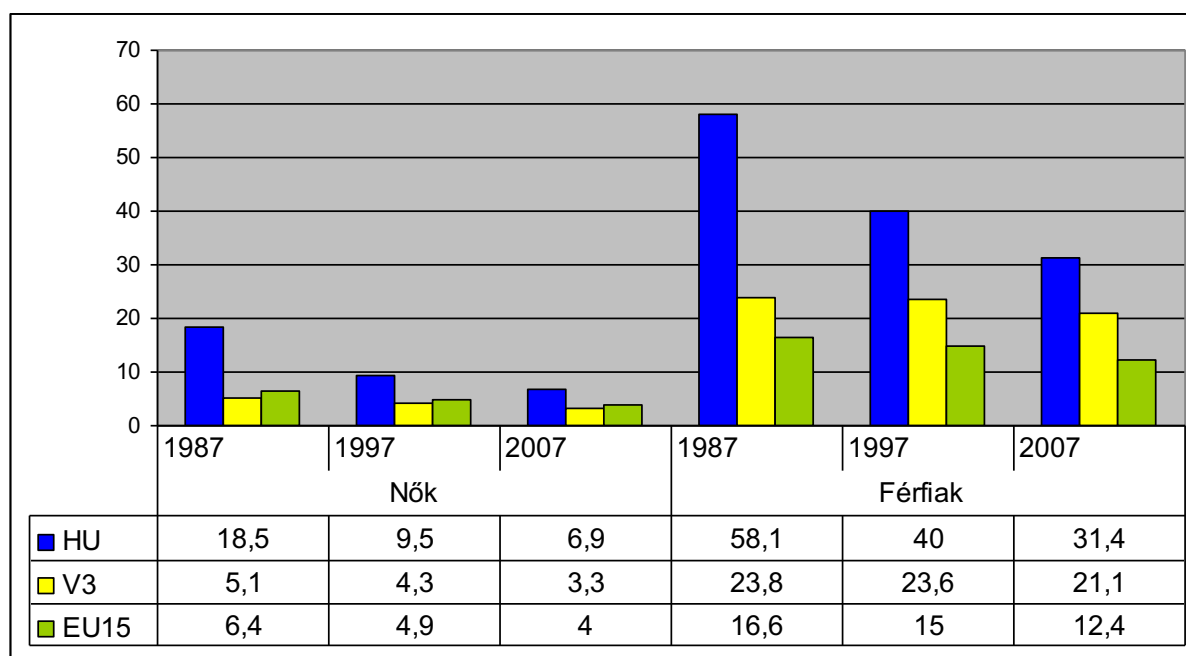
Mindebből számomra az következik, hogy a magyar civilizáció az élet szempontjából rosszul szerveződik, s az emberek e tekintetben vagy belenyugvóak, vagy jelentős részben nem őszinték.

Ennél nagyobb bajt pedig egy, az élet igenlésére épülő kultúra esetében nehezen tudok elképzelni.

Az életigenlés és tagadás motívumát tradicionálisan – legalábbis Magyarországon – az öngyilkossági mutatókban is szokták mérni. Mint az eddigiekből is kivilágolt, számomra nem ez a legfontosabb probléma, de a rend kedvéért ezt is felidézem.

A magyar öngyilkossági mutatók rossz értelemben mindig is élenjáróvá tették az országot Európában.

ÖNGYILKOSSÁG MIATTI KORAI HALANDÓSÁG 100 000 FŐRE

Forrás: Egészségjelentés 2010: 15. táblázat, p18.

A magyar adatok most is lehangolóak, noha az évtizedek során itt jelentős csökkenés következett be. A csökkenés nemzetközileg is igaz, sőt a magyar adatok nagyobb visszaesést mutatnak, mint a nemzetközileg mért számok. De még így is – akár a Visegrádi Hármakhoz viszonyítva – 50%-kal több a magyar öngyilkos.

Az Unió fejlett magjához képest pedig a statisztikában háromszoros a jelenlétük.

Mindazonáltal úgy tűnik, hogy az öngyilkosság csökkenésének tekintetében a magyarok illeszkednek a nemzetközi trendhez, de a csökkenés mértékében jobbak annál.

Másfelől viszont ha a magyar civilizáció jellege miatt bekövetkező viszonylag korai halált nézem, akkor gyakorlatilag arról van szó, hogy a magyarok nem tudatosan, hanem tudattalanul pusztítják magukat, s ez sokkal megrázóbb, mint az öngyilkosságok még mindig tragikusan magas száma.

Mint ez talán az eddigiekből is kiderült, a halált, illetve az egészségügyi adatokat alapvetően nem biológiai, hanem civilizációs problémák jelzésére használom. Itt csúcsosodik ki ugyanis az, hogy a magyarok saját gazdasági fejlettségi szintjükön belül is rosszul gazdálkodnak az életükkel, rombolják magukat és a kultúrán belüli otthonosság érzetével rövidítik meg életüket. Szembemennek mindazzal, ami az európai kultúra fundamentumát képezi, nevezetesen, hogy az élet érték, s az életre vigyázni kell.

Kulturálisan élvezzük a szájon át szerezhető örömeket. Pedig nagyon sok más örömforrás is létezik.

Életünk szempontjából nem az orális örömmel, hanem azok arányával van a baj.

Önpusztító nemzet vagyunk. S erről mi tehetünk.

Az értékrend ballasztjai

Minden emberi közösség és civilizáció egyik legfontosabb jellemzője, hogy az emberek mennyire képesek egymással együttműködni.

Az együttműködéshez, a kooperációhoz mögöttes értéként elengedhetetlen a bizalom.

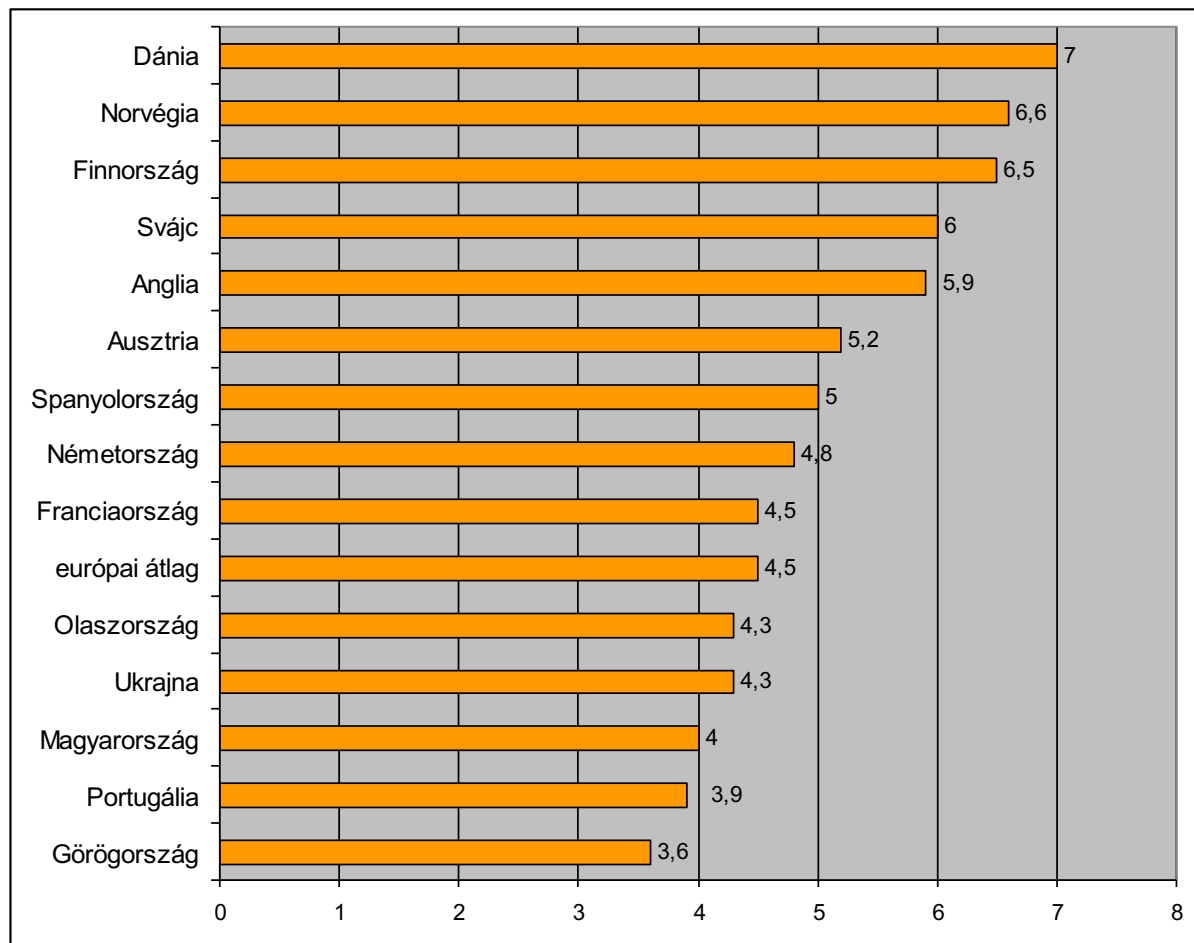
Csak akkor tudunk közösen feladatokat megoldani – lett legyen az együttélés, a család működtetése, az adott munkakörök jobb ellátása – ha a másik iránt megvan a szükséges bizalmunk.

A bizalom tekintetében a magyar civilizáció, a magyar kultúra – megint csak nemzetközi összevetésben – meglehetősen gyenge értéket mutat.

Ha különböző országok polgáraitól megkérdezzük, hogy szerintük a legtöbb emberben meg lehet-e bízni, s azt is, hogy az ember a többiekkel szemben nem lehet eléggé óvatos, s az előbbit tíz, az utóbbit egy ponttal értékeljük, akkor előállítható egy olyan bizalom-skála, ami nagyjából-egészében méri az emberek egymás iránti bizalmi szintjét.

Az alábbi táblázat az így képzett bizalom-skála mutatót tartalmazza.

BIZALOM-SKÁLA ÁTLAGOK (2005)

Forrás: ESS 2005

Mint ez látható, Magyarország az európai átlag alatt szerepel, mögöttünk a vizsgált országok közül alig lemaradva csak Portugália és kicsit jobban lemaradva Görögország lelhető fel.

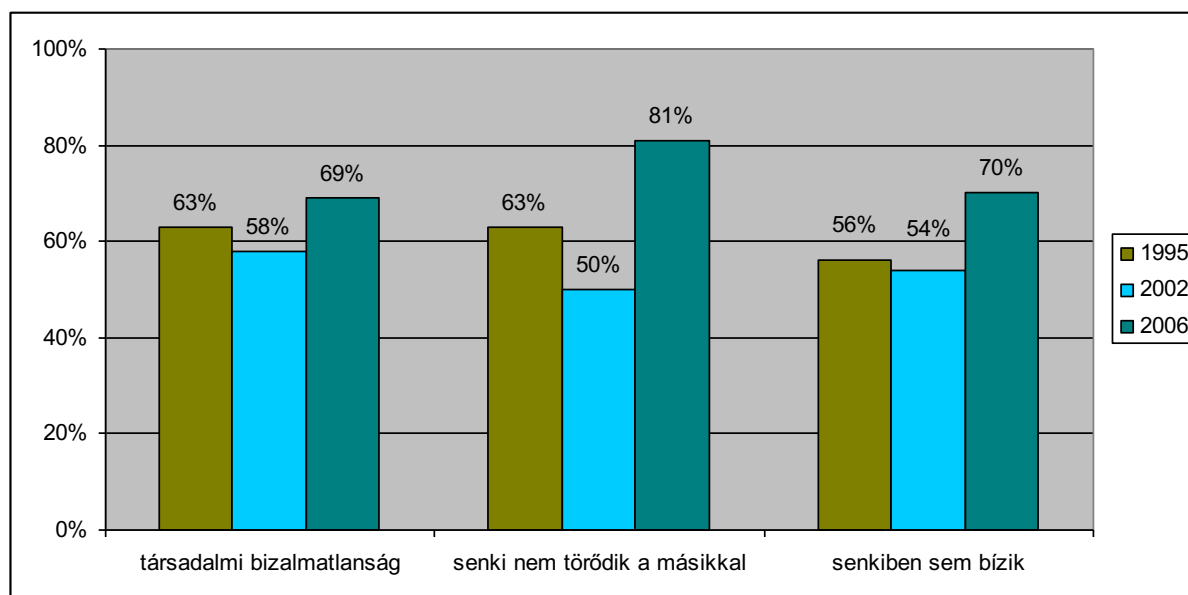
Ha ezt a bizalmatlanságot immár csak Magyarországra vonatkoztatva megpróbáljuk összetevőkre bontani, akkor egy olyan adatsort kapunk, ami egészen magas bizalmatlansági értékeket mutat.

A társadalmi bizalmatlanság kategóriája annyit jelent, hogy a megkérdezettek milyen %-ban értenek egyet azzal az állítással, miszerint az emberek általában aljasak, önzőek és csak ki akarják használni a másikat.

A „senki nem törődik a másikkal” rubrika annyit tesz, hogy a megkérdezettek mennyire értenek egyet az állítással, miszerint senki nem törődik azzal, hogy mi történik a másikkal.

S végül az utolsó „a senkiben sem bízunk kategória” arról szól, hogy a megkérdezettek mennyire értenek egyet azzal, hogy a legbiztosabb nem bízni senkiben sem.

TÁRSADALMI TŐKE VÁLTOZÓK MAGYARORSZÁGON 1. (A 19 ÉV FELETTI LAKOSSÁG KÖRÉBEN)

Forrás: Kopp (2008) p125-126.

Az adatok alapján a magyarok döntő többsége senkiben sem bíz, s azt gondolja, hogy az egyik nem törődik a másikkal, s mindez azt eredményezi, hogy majd 70%-uk lesújtó véleménnyel van embertársáról.

Ez a nagyfokú bizalmatlanság értelemszerűen kihat az emberi viszonyokra és nem egy esetben azt eredményezi, hogy az egyes egyének úgy vélik, magukra maradnak problémáikkal. Noha itt nincsenek nemzetközi adataink, de mindez nyilván belejátszik abba, amit a magyar depressziós tünetek előfordulása mutat.

DEPRESSZIÓS TÜNETEK ELŐFORDULÁSA MAGYARORSZÁGON

Nincsenek depressziós tünetek	72,0%
Depressziós tünetek jelentkeznek	21,3%
Súlyos depresszió	6,7%

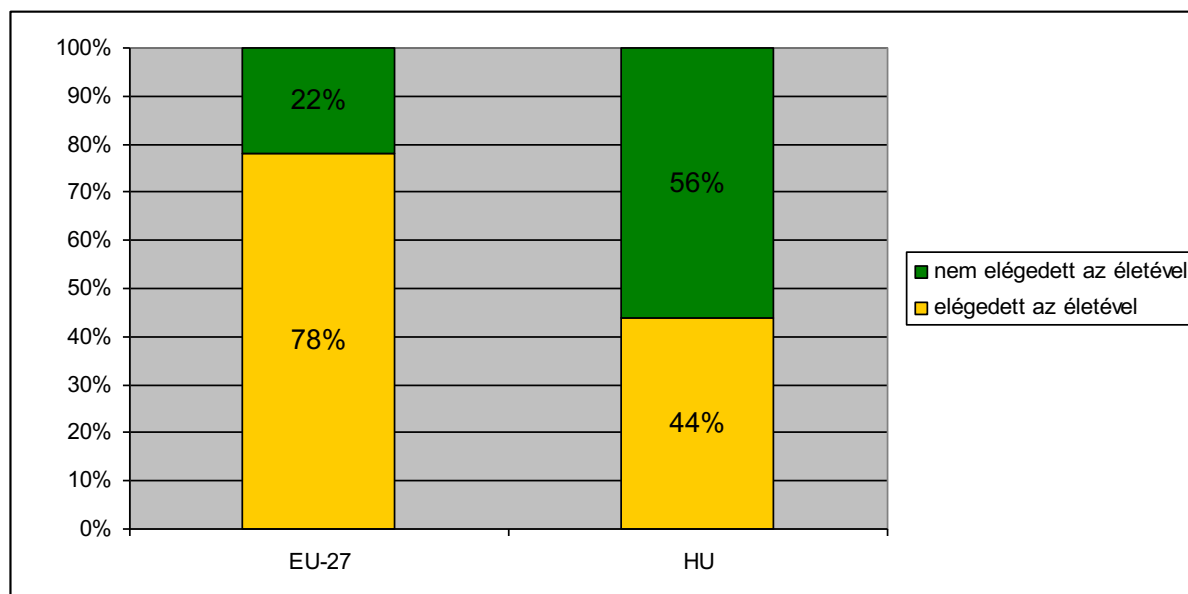
Forrás: Kopp 2008, HEP 2002, p75

A számok alapján azt mondhatjuk, hogy tíz magyarból majd 3 ilyen-olyan mértékben depressziós.

Nem csoda, hogy **országunkban a közbeszéd rangjára emelkedett a rosszkedv és a panasz kultúrája.**

Más vonatkozásban is megjelenik az a vetület, ami összességében nagyon is különbözővé teszi Magyarországot az Európai Unió egészétől. Az étellel való elégedettség tekintetében is igen jelentős különbségeket tapasztalunk.

ÉLETTELEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG (2009)

Forrás: Standard Eurobarometer 71

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb71_std_part1.pdf

Míg az Európai Unióban az emberek majd 80%-a elégedett, addig Magyarországon az emberek abszolút többsége egyáltalán nem elégedett az életével.

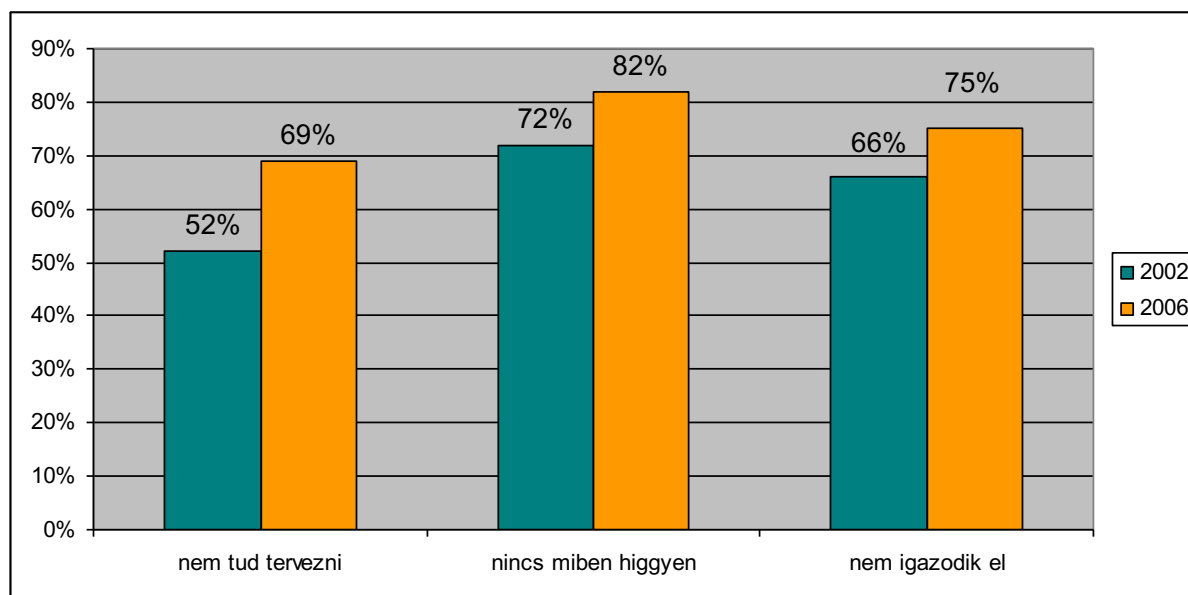
Szomorú és elégedetlen nemzet vagyunk, szomorkásan elégedetlen nemzet vagyunk.

Kérdés persze, hogy ilyen érték- és hangulati háttérrel az emberek hogyan tudnak együttműködni?

Igaz, hogy közvetve, de erre is van adatunk.

Ha a magyarokat megkérdezzük, hogy egyetértene-e azzal az állítással, miszerint az ember az egyik napról a másikra él, s nincs értelme előre terveket szőni; egyetértene-e azzal, hogy minden olyan gyorsan változik és az ember azt sem tudja már, hogy miben higgyen, illetve egyetért-e azzal, hogy manapság alig tudunk kiigazodni az élet dolgaiban, akkor a következő adatsort kapjuk.

TÁRSADALMI TŐKE VÁLTOZÓK MAGYARORSZÁGON 2.

Forrás: Kopp (2008) p126

Ha nincs bizalom, akkor nincs tervezhetőség, nincs a mindennapokban erőt adó hit és az eligazodási pontok is hiányoznak.

Más szempontból **az eredményt hívhatjuk össznépi pesszimizmusnak és kishitűségnek is.**

Esetleg boldogtalanságnak is nevezhetjük azt az állapotot, amit a magunk számára teremtettünk.

Más kutatások is ugyanezt a jelenséget támasztják alá. A TÁRKI Európai Társadalmi jelentése szerint (2009), megintcsak nemzetközi összehasonításban, a kutatók úgy látják, hogy Magyarország az általános bizalom terén az európai országok alsó csoportjába tartozik.

Az intézmények iránti bizalom tekintetében viszont a magyarok abszolút európai sereghajtók. Mögöttünk csak Csehország és Szerbia áll, s közvetlenül előttünk van Moldova és Oroszország.

Az intézményi bizalom kategóriáját közbizalomnak is fordíthatnánk.

Drámaian alacsony Magyarországon a közbizalom.

Az állami intézményeket, s a hozzájuk is kötődő foglalkozásokat (például: politikus) Magyarországon a bizalmatlanság légköre veszi körül.

Ez azért nagyon rossz, mert hiszen közdolgaink intézését rájuk bízuk, s ha főként csak gyanakvással szemléljük őket, akkor a közélet egésze iránt egyfajta elidegenedettséggel viszonyulunk.

Az osztársadalmi bizalmatlanság többek között arról is szól, hogy kevésbé vagyunk hajlamosak a másoknak szóló segítségnyújtásra.

A családon belüli rászorulókat, a betegek és fogyatékkal élők, az idősek, a szomszédok és a bevándorlók iránt tanúsított segítőkészség adataiból készített mutatók Európában Magyarországon a legalacsonyabb.

A magyar társadalom bizalomhiányos.

Azt is mondhatnám, hogy **az egymás közti bizalom, egymás iránti bizalom és a közbizalom együttes hiánya a magyar társadalomban a szolidaritás hiányát teremti meg és felerősíti az önzés, az irigység és a rosszindulat kultúráját.**

Ha ugyanis úgy gondolom, hogy nagyon kevésbé bízhatok másokban, vagy éppen nem bízhatok senkiben, akkor ez annyit tesz, hogy csak magamra számíthatok, csak én képviselhetem az érdekeimet, s egy ilyen értékállítást óhatatlanul az önzés irányába lök.

Az osztársadalmi bizalomhiány sokféle következménnyel jár még.

Az egyik következmény az, hogy a magyarok európai összevetésben nagyon intoleránsak a jövedelmi egyenlőtlenségekkel; nem hiszik el, hogy a másik teljesítménnyel, hozzáadott érték alapján is lehet gazdagabb mint ők.

Miközben Magyarországon a jövedelmek egyenlőtlensége a többi európai országhoz képest sem túl nagy, sem túl kicsinek nem tekinthető, ugyanakkor a magyarok a többi országhoz képest lényegesen magasabb arányban értenek egyet azzal, hogy hazánkban a jövedelmi egyenlőtlenségek túl nagyok, s ez rossz dolog.

A piacgazdaság deklarálásának 20 éve után a magyar emberek 64%-a nem ért egyet azzal, hogy a nagy jövedelmi egyenlőtlenségek szükségesek a gazdaság fejlődéséhez.

Ráadásul úgy gondolják, hogy az életben az emberek csak egymás rovására tudnak gazdagodni, illetve szegényedni, s ez akárhogyan is nézem, egyfajta gyanakvással, rosszindulattal teli irigységkultúrát eredményez.

Kevésbé jut el tudatukig az, hogy a képzeletbeli torta, amit szeletelnek, éppen hogy egy piacgazdasági logika mentén nemcsak szeletelhető, hanem növelhető is.

Azt is mondhatnám tehát, hogy **a bizalomhiány nem csak az önzésnek, hanem az irigységnek is melegágya.**

A magyarok négyötöde szerint ebben az országban becsületesen nem lehet meggazdagodni.

Ez a fajta értékhaló azt eredményezi, hogy csak minden második magyar gondolja úgy, hogy kemény munkával elérhetjük azt, amit akarunk és csak minden ötödik ember véli, hogy Magyarországon mindenkinek egyenlő esélye van az érvényesülésre.

Így aztán nem véletlen, hogy az Unió tagállamai közül nálunk a legalacsonyabb azoknak az aránya, akik szerint a végzettség, azaz a személyes investáció fontos, s a legmagasabb azoknak a száma, akik úgy látják, hogy az érvényesülés igazi titka az, ha az ember úgymond jó családba születik.

Noha a magyarok a sikerhez a családi hátteret fontosabbnak tartják mint a tanulást, de ebből nem következik, hogy ne vennék komolyan a képzettséget.

Magyarországon az emberek tanulnak, s a végzettségi arányok egy viszonylag civilizált ország képét mutatják.

A 15-74 ÉVES NÉPESSÉG ARÁNYAI LEGMAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT MAGYARORSZÁGON (2009)

	8 általánosnál kevesebb	8 általános	szakiskola és szakmunkás-képző	gimnázium	egyéb érettségi	főiskola vagy egyetem
Férfi	2%	24%	31%	8%	19%	15%
Nő	3%	29%	16%	14%	20%	18%
Összesen	2%	27%	24%	11%	19%	16%

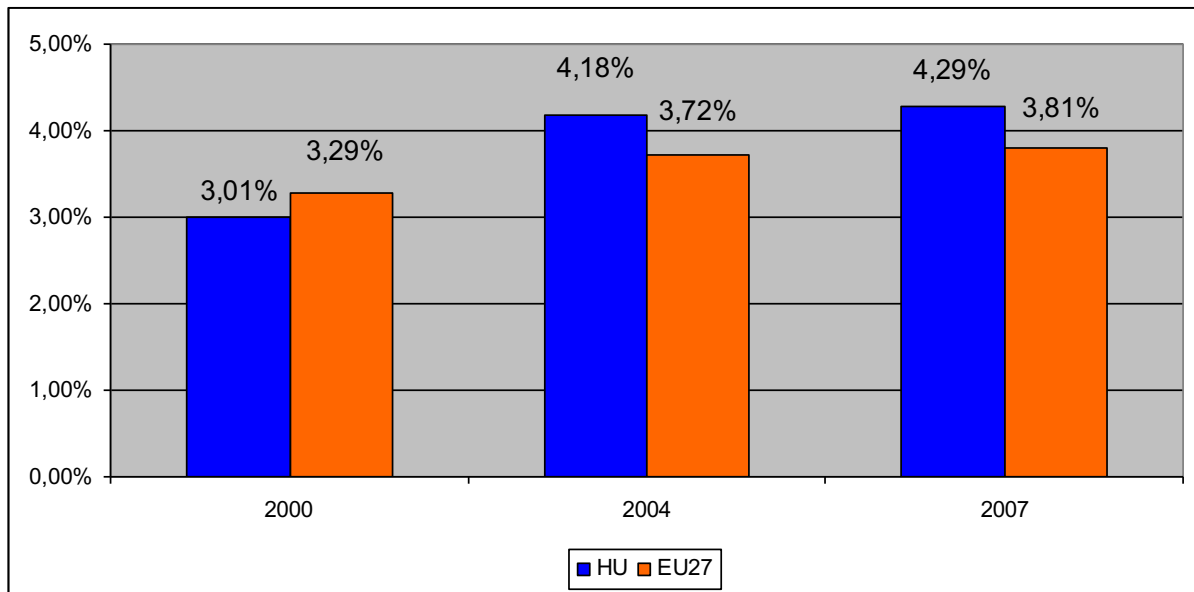
Forrás: KSH Statadat

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf015.html

A magyarok olyannyira komolyan veszik a tudás értékét, hogy adataink e téren jobbak mint a 27 Unió tagállam összesített számai.

Ha megnézzük a felsőoktatásban résztvevőkről szóló adatokat, akkor meggyőződhetünk erről.

HALLGATÓK ARÁNYA A FELSŐOKTATÁSBAN A TELJES NÉPESSÉGEN BELÜL, 2000-2007)

Forrás: KSH, Statadat

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_int019.html

Persze azért még itt is megjelenik a magyar gondolkodás sajátos zártsága.

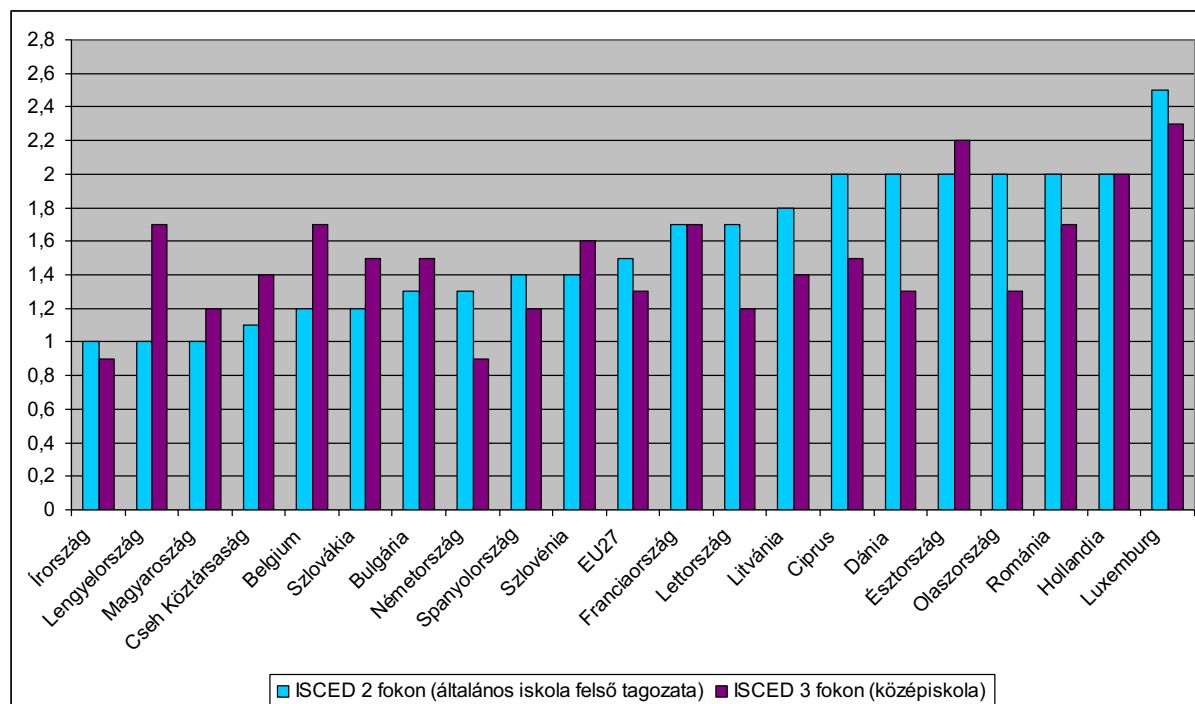
A nyelvtudásról és a nyelvtanulásról van szó.

Magyarországon felmérések szerint a lakosság többsége egyetlen idegen nyelvet sem beszél és kutatások alapján az idegen nyelvet nem beszélők egy jelentős része nem is akar megtanulni egyet sem. Ez a portugálok után a második legrosszabb európai eredmény.

Az iskolai nyelvtanulás területén sem túl jók a mutatók.

Az alábbi táblázat nemzetközi összehasonlításban mutatja, hogy az általános iskola felső tagozatában, illetve a középiskolában hogy néznek ki a nyelvtanulási arányok.

ÁTLAGOSAN HÁNY NYELVET TANULNAK A DIÁKOK ISCED 2 FOKON (MAGYARORSZÁGON AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATA) ÉS ISCED 3 FOKON (MAGYARORSZÁGON A KÖZÉPISKOLA) (2007)

Forrás: EUROSTAT

Az általános iskola felső tagozatában a magyaroknál csak a lengyelek és az írek produkálnak rosszabb számot, pedig a nyelvtanulás igen fontos mutatója annak, hogy egy nem világnyelvet beszélő ország polgárai mennyire nyitottak.

S ahhoz képest, hogy a magyar mennyire izolált nyelv, a középiskolai nyelvtanulás szintjén is eléggé hátul kullogunk.

A tanulás területén talán még egy adatot érdemes szemügyre vennünk: azt, hogy a magyarok mennyire kívánnak saját tudásukban alkalmazkodni a változó világhoz.

Ha megnézzük, hogy a magyar lakosság – miután normális iskolai tanulmányait befejezte – milyen arányban vesz részt továbbképzésen, illetve vesz részt új, esetleg magasabb tudásszintet biztosító képzési formákban, akkor elég elszomorító adatot kapunk.

ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS: A 25-64 ÉVES NÉPESSÉGEN BELÜL AZOKNAK AZ ARÁNYA AKIK TOVÁBBKÉPZÉSEN VETTEK RÉSZT AZ ADATFELVÉTELT MEGELŐZŐ 1 HÓNAPBAN, % (2008)

Dánia	30,2%
Finnország	23,1%
Nagy-Britannia	19,9%
Hollandia	17%
Szlovénia	13,9%
Ausztria	13,2%
EU15	10,9%
Spanyolország	10,4%
Észtország	9,8%
EU27	9,5%
Ciprus	8,5%
Luxemburg	8,5%
Németország	7,9%
Cseh Köztársaság	7,8%
Franciaország	7,3%
Írország	7,1%
Belgium	6,8%
Lettország	6,8%
Olaszország	6,3%
Málta	6,2%
Portugália	5,3%
Litvánia	4,9%
Lengyelország	4,7%
Szlovákia	3,3%
Magyarország	3,1%
Görögország	2,9%
Románia	1,5%
Bulgária	1,4%

Forrás: EUROSTAT

Mint az látható, csak a görögök, a románok és a bolgárok rosszabbak nálunk, s a teljes uniós átlagnak a harmadát sem érjük el.

Az adatokból kitűnik, hogy a magyarok számára tényleg érték a képzettség, de a nemzetközi nyitottság már nem annyira lényeges számukra. S az végképp nem fontos, hogy a változó viszonyokhoz tudásuk változtatásával alkalmazkodjanak.

A magyarok tudásorientáltak, de viszonylag zártak és rugalmatlanok.

Talán ez is szerepet játszik abban, hogy a magyarok sikerfogalma kevésbé kötődik a személyes teljesítményhez és sokkal inkább egy sajátos szociológiai predesztináció képzetéhez társul.

Ha viszont a magyarok inkább azt gondolják, hogy életüket nem ők maguk, hanem különféle szekuláris „elrendelések” irányítják, akkor – logikusan – csökken egyéni sorsuk iránt tanúsított felelősségük. (Talán ezért lehet az, hogy a magyarok egynegyede úgy gondolja: semmit nem tehet az egészségéért.)

Az önzés, az irigység, a rosszindulat mellé társul az egyéni felelőtlenség fel nem vállalt, de létező értékállítása is.

A magyarok az utóbbi létező, de fel nem vállalt érték feszültségét úgy oldják fel, hogy szeretik a felelősséget arra az államra hárítani, amelynek politikusaiban és intézményeiben egyébként nem bíznak meg.

Abban a tekintetben, hogy az állam nyújtsa a biztonságot különféle veszélyekkel szemben, a magyar lakosság átlagértékei Európában a második legmagasabb arányt mutatják.

Nem véletlen ezek után, hogy Magyarországon annak a kijelentésnek a támogatottsága, miszerint az egyéneknek nagyobb felelősséget kellene vállalniuk sorsuk alakításában, a második legalacsonyabb az európai országok között.

Úgy tűnik, hogy a magyarok nagy része az egyéni sors iránti felelősség érzése helyett, az állami felelősségvállalást emelte a legmagasabb polcra.

Így aztán, persze hajlamosak arra, hogy az állammal szemben erősen eltúlzott normákban gondolkodjanak, s talán éppen ezért viszonyulnak jóval bizalmatlanabban és normatívabban az állami intézmények és képviselőik iránt, mint önmagukhoz.

Annak ellenére, hogy az egyéni felelősségvállalás tekintetében a magyarok a második legalacsonyabb európai értéket jelenítik meg, viszonylag magas azoknak a száma, akik az egyéni életsors alakulását befolyásoló munkát teszik az első helyre.

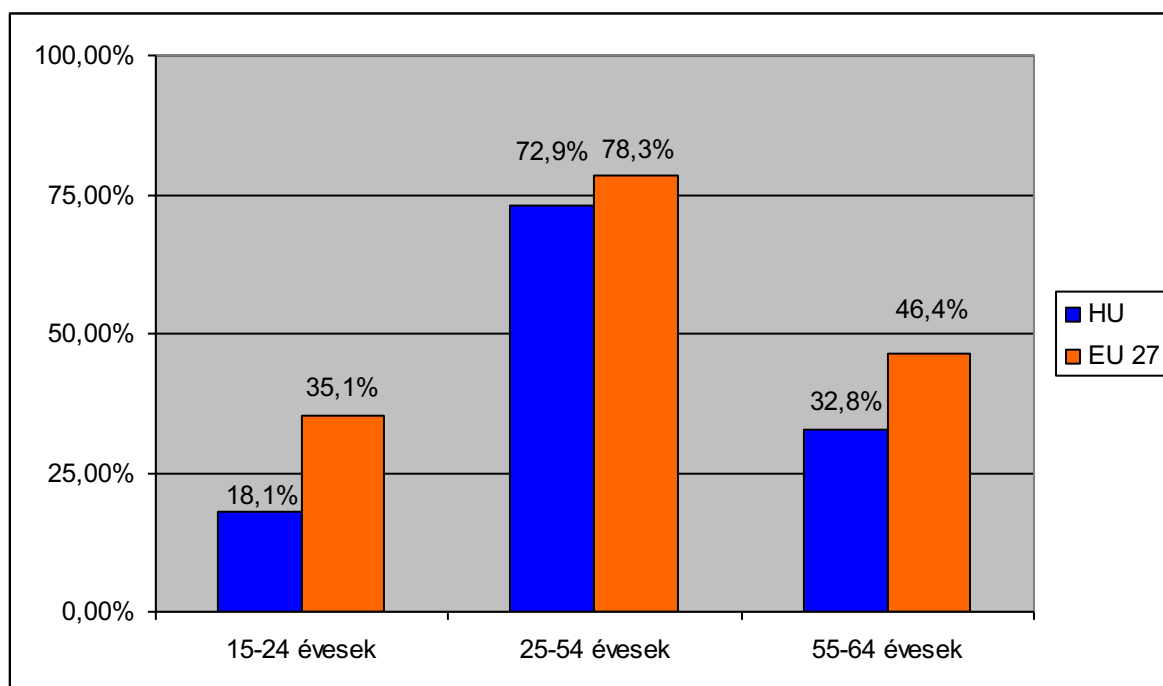
Az Unió fejlett tagállamaihoz képest, ahol is a szabadidő áll az első helyen, nálunk jelentős arányban a munka vívja ki ezt a pozíciót, sőt az uniós összevetésben a magyarok viszonylag nagy arányban hajlandók lennének többet dolgozni azért, hogy többet keressenek. Ez persze összefügg azzal az értékrendbeli sajátossággal, hogy Magyarország polgárai közül nagyjából 40% tartja úgy, hogy a pénz elengedhetetlen a boldogsághoz, s az emberek agyában a pénzkereset és a munka közti összefüggés viszonylag erős. (Érdekes, de érthető, hogy a jólétben élő dánoknak csak 12, a hollandoknak 18%-a tartja fontosnak a pénzt a boldogsághoz.)

A kutatók általában ezt a jelenséget úgy fordítják le, hogy a magyarok materialista beállítottságúak.

Mások úgy vélik, hogy a munka és a megélhetés fontossága azzal függ össze, hogy Magyarországon az Unióhoz képest viszonylag alacsony az aktivitási arány, s így ezek a kijelentések inkább egyfajta vágyat fogalmaznak meg.

Ha megnézzük az adatokat, akkor a következő képet kapjuk:

15-64 ÉVES NÉPESSÉG AKTIVITÁSI ARÁNYA KORCSOPORTONKÉNT (2009)

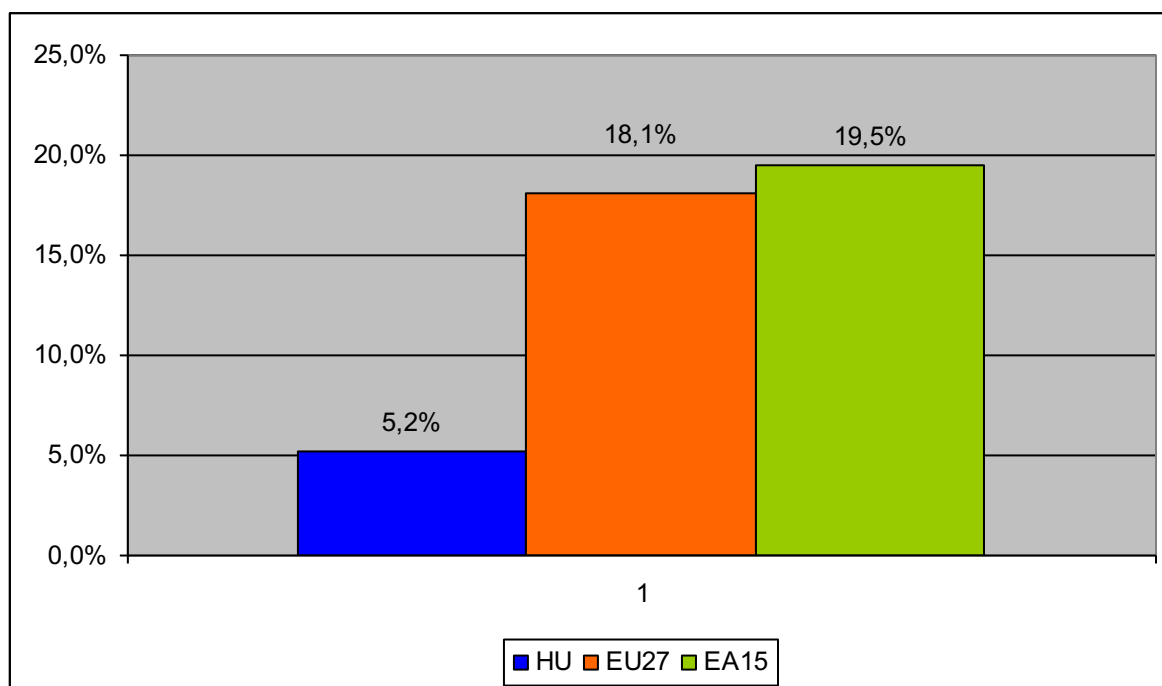

Forrás: EUROSTAT

Nagyon is nyilvánvaló, hogy a magyarok foglalkoztatottsági aránya az Unió átlagához képest bármely, már/még aktívnek tekinthető korcsoportban jóval alacsonyabb.

A részmunkaidős foglalkoztatottságban is jóval elmaradunk az európai átlagtól.

RÉSZMUNKAI DŐS FOGLALKOZTATOTT SÁGI ARÁNYOK (2009)

Forrás: KSH STADAT Adatbázis

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_int014.html

A magyar munkaerőpiac részmunkaidős foglalkoztatottságban még egyharmada sincs annak, mint amit az Európai Unió számai mutatnak.

Az európai átlaghoz képest minden legális foglalkoztatottsági formában kevésbé vagy jobban elmaradtak vagyunk.

Mindazonáltal én úgy vélem, hogy a munkának mint értéknek sokak által vallott preferenciája mögött az is meghúzódik, hogy a magyar lakosság a biztonságot az államtól várja, s így létbiztonságának terhét is megkísérli az államra hárítani.

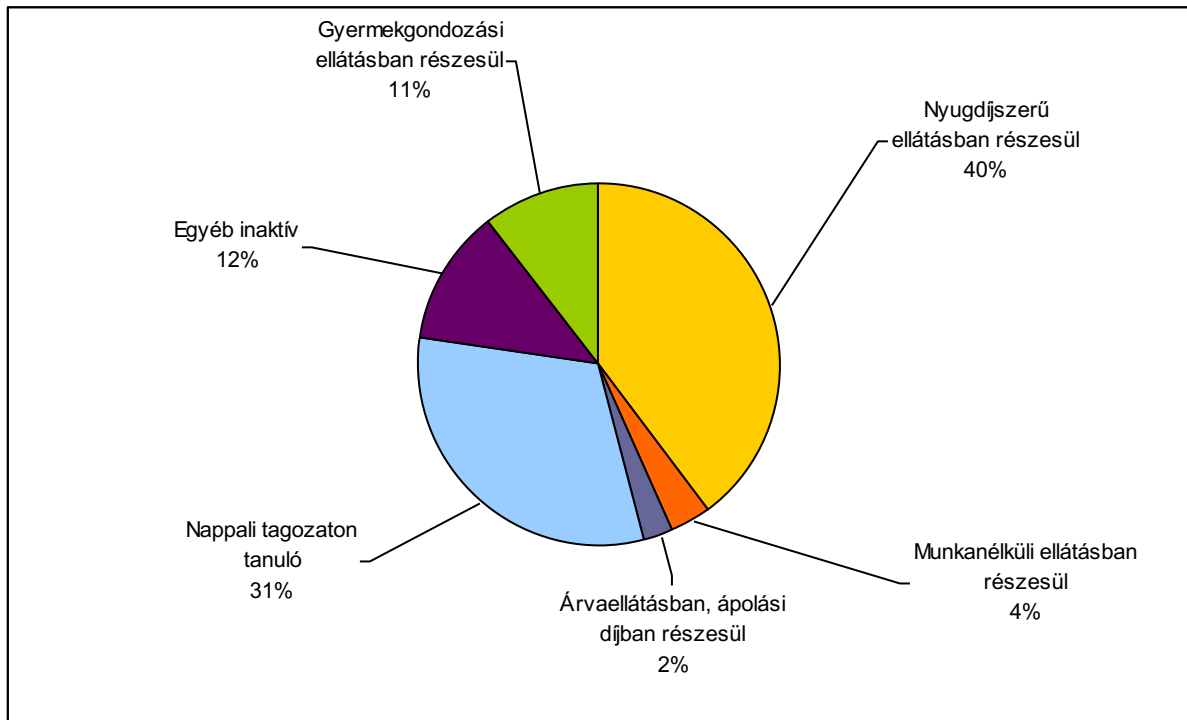
Ha nagyjából-egészében össznépi kíváncsi vagyok, hogy az állam legalábbis elemi szinten garantálja a megélhetést, akkor ez előbb-utóbb a politikai döntéshozatalban is megjelenik, s az állam – amennyire tud és képes – meg is akar ennek felelni.

Ha alacsony az aktivitás, akkor ebből logikusan következik, hogy magas az inaktivitás szintje.

Vegyük szemügyre a magyar inaktívok összetételét.

A 15-64 ÉVESEK INAKTÍV NÉPESSÉG FŐBB MEGÉLHETÉSI KATEGÓRIÁK SZERINT MAGYARORSZÁGON (%)

*Forrás: KSH Munkaerő-piaci helyzetkép, 200p (Statisztikai Tükör IV/14.)
http://tudasbazis.org.hu/doktar/hirek_aktualitasok/munkaeropiaci_hkep_2009.pdf*

Mint látható, 64 éves korig is a legnagyobb csoportot (40%) azok teszik ki, akik nyugdíjszerű ellátásban részesülnek.

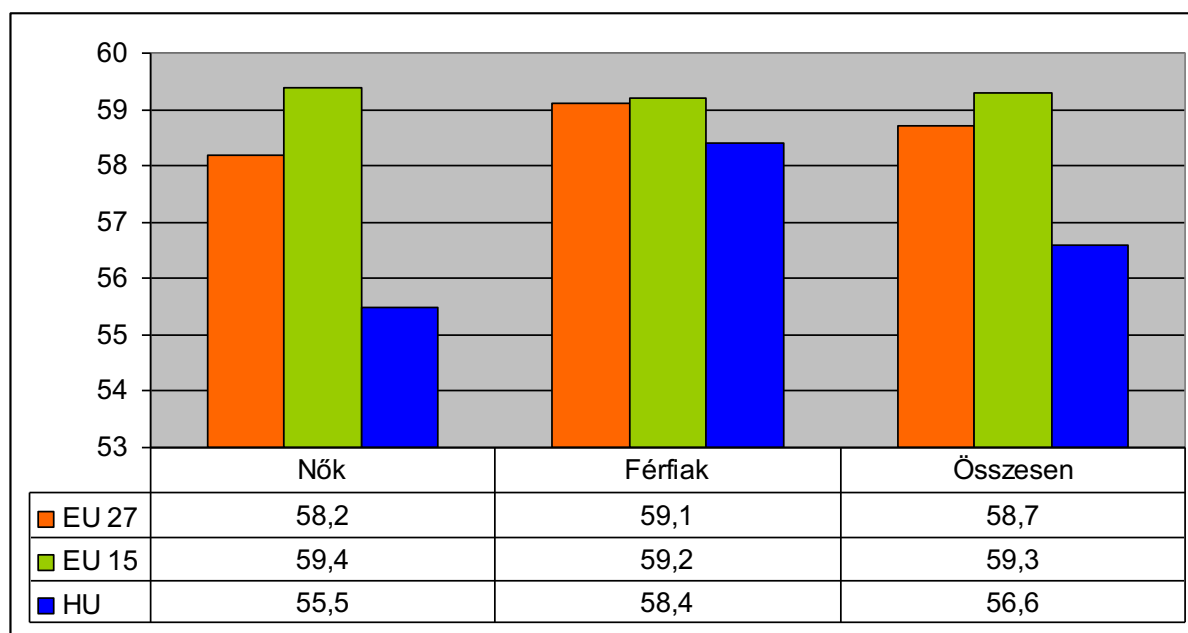
Ha megnézzük a magyar nyugdíjasok korösszetételét, akkor azt tapasztaljuk, hogy 2008-ban a nyugellátásban részesülők 23%-a (több mint 700 000 fő) 1950 után született - tehát 58 év alatti - s közülük 257 000 fő 47 évesnél is fiatalabb.

A magyar nyugdíjasok több mint 3 milliós táborat alkotnak, s nyugellátásra az állam a nemzeti jövedelemnek több mint 11%-át költi. Ebből a jelentős számú csoportból majd 800 000 a rokkantnyugdíjas, ami az egész csoport 26%-át teszi ki.

A rokkantnyugdíjasok 54%-a még nem érte el a nyugdíjaskort.

Európai összehasonlításban megvizsgálva, hogy mennyi volt az átlagos életkor az első nyugdíj átvételkor, a következő számsort kapjuk:

AZ ÁTLAGOS ÉLETKOR ELSŐ NYUGDÍJ ÁTVÉTELEKOR 2006-BAN

Forrás: EUROSTAT

A magyarok a teljes uniós átlaghoz képest, összességében 2 évvel hamarabb lesznek nyugdíjasok.

Úgy tűnik, elég erőteljes nyomás nehezedik az államra azért, hogy minél hamarabb szerény létbiztonságot nyújtson a hivatalosan már aktív tevékenységet nem vállaló embereknek.

De másfelől is nézhető az összefüggés: a magyarok hamarabb halnak meg, mint kellene, s egy sajátos társadalmi mechanizmus révén elérik, hogy – a korai halál tényét kompenzálандó – mielőbb nyugdíjasok legyenek.

Azt gondolom tehát, hogy a munka értékének preferálása, ami az egyéni sors iránti felelősséget is jelentheti, nagyon szépen összefér az állami felelősség normatív kívánalmával.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a nagyon szerény, ámde mégiscsak járadékszerű állami ellátást kapó 800 000 fős rokkantnyugdíjas csoport, ami első ránézésre igen csak magas szám.

Szlovákiában a rokkantnyugdíjasoknak a lakossághoz viszonyított száma a felét sem éri el a magyar aránynak.

De a számszerűség nagyságának érzékeltetése végett történeti dimenzióban is fogalmazhatnánk.

Az első világháború idején, 1914-1918 között, az akkoriban 20,8 milliós Magyarország területéről 3 800 000 embert mozgósítottak.

A mai Magyarországhoz képest kicsit több mint kétszer nagyobb lakosságú országban a mozgósítottak közül 743 000-en sebesültek meg.

Ma a 10 milliós magyar állam több embernek fizet rokkantnyugdíjat, mint amennyien a világháború 4 éve alatt megsebesültek.

A magyar lakosság erőteljes államorientáltsága, az államtól elvárt bármily szerény biztonság igénye ilyen-olyan módon előbb-utóbb utat tör magának.

A magyarok elérik, amit akarnak.

De kanyarodjunk vissza az osztársadalmi bizalmatlanság alaptételéhez.

A kutatások azt mutatják: az egyén szintjén a magyarok kétharmada azt gondolja, hogy ő ugyan tisztességes, de a többiek nem, s pontosan a felük azt gondolja, hogy a politikai pártok, a Parlament és a Kormányzat úgy ahogy van, korrupt.

A nemzetközi összehasonlító kutatás megállapítja: **a magyar társadalom bizalomhiányos, kevésbé fogadja el az egyenlőtlenségeket, felemás, képmutató viszonyban van a korrupt magatartás megítélését illetően, s többet vár el az államtól, mint amit az teljesíteni tudna.**

Mindeközben – éppen azért, mert bizalomhiányosak vagyunk és **nehezen fogadjuk el a piaczgazdaságból fakadó értékeket; mert a kelleténél jobban hiszünk az absztrakt államban; mert nem érzünk a saját sorsunk iránt kellő felelősséget; mert csak önzőek vagyunk, de nem merjük elhinni azt, hogy saját személyiségünk kibontakoztatása önérték lehet; azaz nem merünk individualisták lenni, ezért a nyugat-európai nem poszt-szocialista országok átlagához viszonyítva kevésbé tartjuk fontosnak a civil és politikai szabadságjogokat, kisebb mértékű a mindennapi aktív politikai szerepvállalásunk, kevésbé toleráljuk a másságot, s értékszerkezetünkben kisebb szerepet játszanak az önmegvalósítási értékek.**

A fenti állítást lefordíthatom úgy is, hogy bizalomhiányunk okán önzésünk, irigységünk, rosszindulatunk jelenléte elnehezíti a közélet kibontakoztatását, az egyén és a politika közti civil szféra működését.

Bizalomhiányosak vagyunk, tehát közélet-hiányosak vagyunk.

A nemzetközi kutatás mindezek alapján Magyarországot érték-szempontról Bulgáriához, Moldáviához látja közelebbállónak. Azaz bármily furcsán és meglepően hangzik, **a magyar nemzet majd ezer évnyi nyugati kereszténység után is, közelebb áll a keleti kereszténység szekuláris világához.**

Szerintem ezen is érdemes elgondolkodni.

A hátrányosan megkülönböztetett többség

Magyarország lakossága 2010. január 1-jén 10 millió 13 ezer főt számlált.
Ebből férfi: 4 754 000; nő: 5 259 000.

A nők alkotják Magyarország lakosságának többségét.

Az európai kultúra talán legrégebbi előítélet-rendszere a nők társadalmi háttérbe szorítására, adott esetben elnyomására irányul.

Az írott európai történelem kezdetétől mindig férfi-dominanciájú társadalmak jöttek létre.

Európában jószerevel csak az utóbbi 130-150 év szól arról, hogy a nők számára kinyíljék a társadalmi érvényesülés tere, s az állampolgári egyenlőség, majd az egyenlő esélyek logikája rájuk is vonatkozzék.

Így tehát a nők társadalmi helyzete, az őket övező mentális és verbális kultúra egyfajta mérője annak, hogy a polgárosodó és modernizálódó Európa miként viszonyul a jogegyenlőség és a társadalmi esélyegyenlőség értékéhez.

A magyar kultúra és civilizáció Európa részeként követi a trendet, részese ennek.

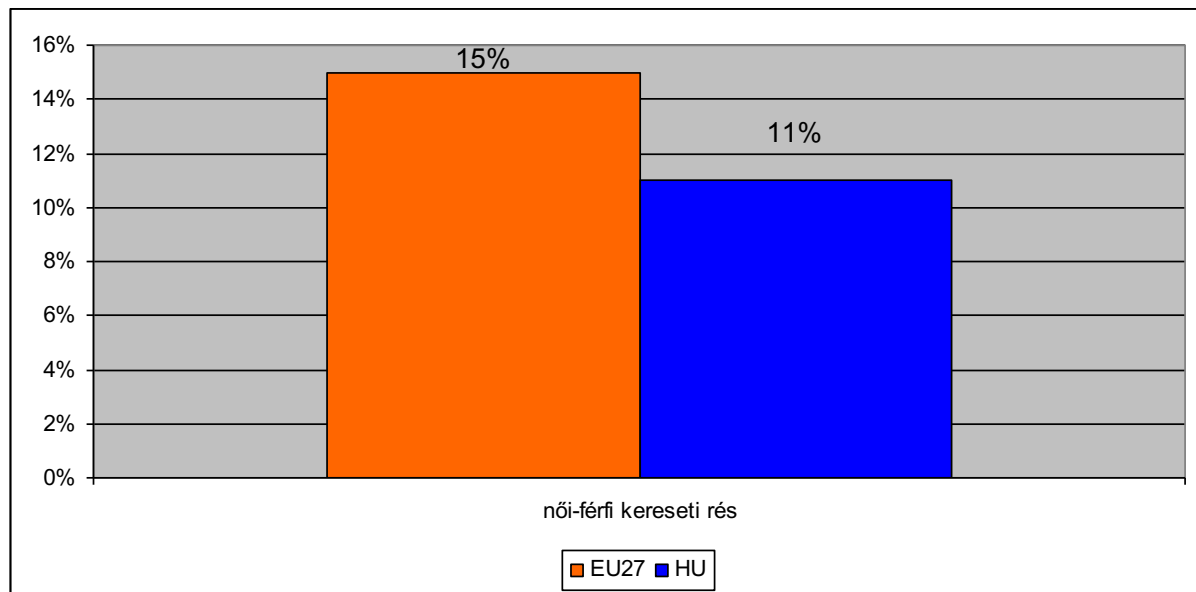
Azt lehet mondani, hogy polgárosodó európaiságunk elég biztos jelzője, hogy miként viszonyulunk társadalmunk többségéhez.

Civilizációnk, kultúránk szerves részéről van szó.

A helyzet nem reménytelen, de közelebbről nézve nem is rózsás.

Ha összehasonlítjuk a férfi és női kereseti rést az Európai Unió 27 tagállamában és Magyarországon, akkor a következő adatsort kapjuk:

FÉRFI-NŐI KERESETI RÉS (A 16 ÉVNÉL IDŐSEBB ALKALMAZÁSBAN ÁLLÓ NŐK ÉS FÉRFIAK ÓRABÉRÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA, HÁNY SZÁZALÉKKAL KERESNEK TÖBBET A FÉRFIAK) (2006, EU27-RE BECSLÉS)

EUROSTAT

Mint látjuk, a magyarok jobban állnak e téren, mint az Unió egésze. Nálunk a férfiak összátlagban „csak” 11%-kal keresnek többet, mint a nők, míg az Unió 27 tagországában 15%-os a különbség.

Látszólag elégedettek lehetünk.

Közelebbről nézve a kép nem oly szép, mint amilyennek tűnik.

Ha immár a magyar adatokat a végzettség mentén bontjuk, akkor elég elgondolkoztató számsort kapunk.

FÉRFI-NŐI KERESETI RÉSZ (A 16 ÉVNÉL IDŐSEBB ALKALMAZÁSBAN ÁLLÓ NŐK ÉS FÉRFIAK ÓRABÉRÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA, HÁNY SZÁZALÉKKAL KERESNEK TÖBBET A FÉRFIAK) ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT MAGYARORSZÁGON (2006)

Egyetemi diploma	23%
Főiskolai diploma	28%
Gimnáziumi érettségi	14%
Szakközépiskolai végzettség	9%
Szakmunkás végzettség	17%
Általános iskolai végzettség	13%

Forrás: Nők és férfiak kereseti esélyegyenlősége a statisztikai adatok tükrében: p18
<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21358>

Mint az jól látható, a legnagyobb kereseti különbségek a felsőfokú végzettségűek esetében állnak elő.

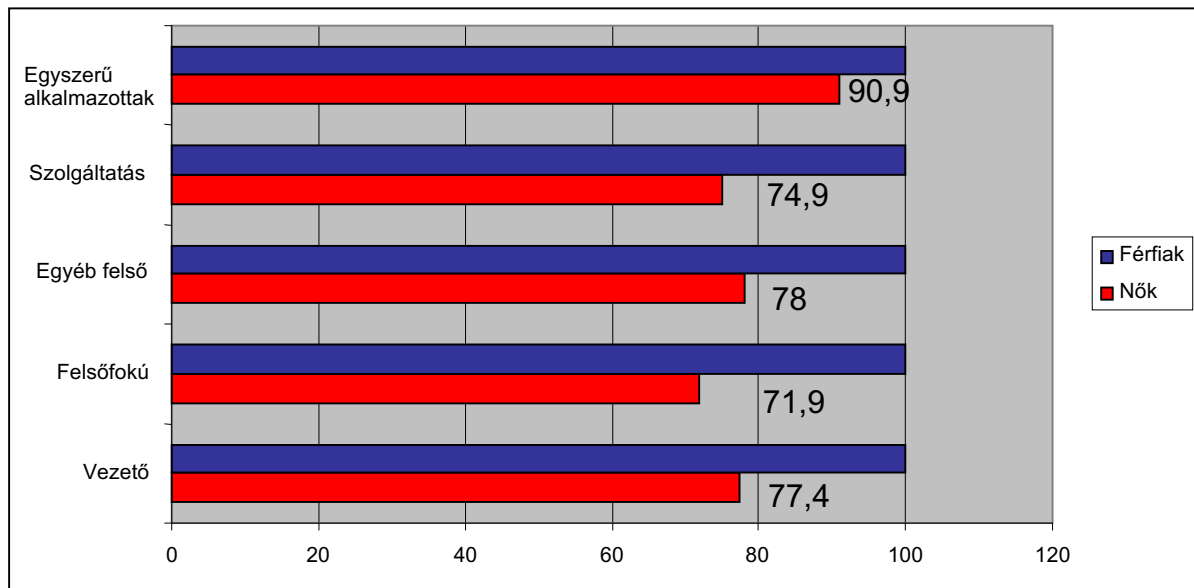
Talán emlékszünk rá, hogy ma Magyarországon a főiskolát vagy egyetemet végzettek aránya a férfiak esetében 15%, a nők vonatkozásában 18%.

Országunkban napjainkra több nőnek, mint férfinak van felsőfokú végzettsége.

Ha egy nő minél többet tesz azért, hogy végzettséget szerezzen, annál jobban sújtja őt a jövedelemkülönbségben megnyilvánuló nem kimondott, de létező hátrányos megkülönböztetés.

Talán még inkább nyomatékosítja ezt a tényt, ha – kicsit más kategorizálásban – grafikusán is megjelenítem az összefüggést.

A NŐK KERESETI ARÁNYA A FÉRFIAKHOZ KÉPEST MAGYARORSZÁGON (2007)

Forrás: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal in: KSH: Nők és férfiak Magyarországon 2007. 6.2.3. Táblázat, p127

<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=20766>

Ha egy nő Magyarországon minél többre akarja vinni, annál inkább beleütközik a kutatók által üvegplafonnak, vagy üvegfalnak nevezett jelenségbe, ami nem más, mint a férfi társadalom részéről megteremtett láthatatlan gát.

Példa nélkül a fogalom mit sem ér.

Az üvegplafon létét jól jelzi az a terület, ami önmagát a tudomány letéteményesének tartja, s ennyiben joggal lenne elvárható tőle, hogy csak a mérhető személyes teljesítményre és ne a társadalmi előítélet-rendszerre vagy/és a szinte kizárólag férfiakból álló csoportok hatalmi-befolyási küzdelmeire hagyatkozzék.

Ahhoz, hogy valaki a Magyar Tudományos Akadémia tagja lehessen, előfeltétel a magas szintű tudományos munka elismeréseként teljesítménnyel megszerzett MTA doktora cím.

Az MTA doktorai között a nők majd 13%-ban vannak jelen.

Ezzel szemben az Akadémia tagjai között mindössze 1% az arányuk.

Az egyetemi struktúrában is kifejezetten létezik az üvegplafon jelensége.

Ha hierarchikusan emelkedő rangsorban nézzük a nők arányát, akkor azt tapasztaljuk, hogy a tanársegédek között majd 49% a jelenlétük, az adjunktusok között már csak 43%, a docensek között alig 34% és a legmagasabb posztot jelentő helyen, az egyetemi tanárok között 20%-nál kisebb az arányuk.

Azt már meg sem említem, hogy a Magyar Köztársaság 2010-ben alakult kormányának egyetlen női minisztere sincs.

Nagyon is úgy tűnik, hogy minden alkotmányos érték minden deklarált elv ellenére, a magyar férfi elit féltékenyen őrzi pozícióit. Anélkül, hogy ezt kimondaná, kevéssé akar bebocsátást engedni az esélyegyenlőséggel élő nők számára.

De más vonatkozásban is léteznek egészen riasztó, a magyar civilizáció nemi elfogultságát, mondhatnám szexista beállítottságát bizonyító számok.

A magyar állam két legmagasabb, kinyilvánítottan alkotó tevékenységért járó kitüntetés a Kossuth-, illetve a Széchenyi-díj.

A Kossuth-díjat némileg változó formában 1948 óta a művészeti alkotó tevékenységért adományozzák.

A Széchenyi-díj 1990 óta létezik, s azért lehet megkapni, ha valaki a tudományban kiemelkedően teljesít.

A 2008-ig áttekintett statisztika szerint 60 esztendő alatt a Kossuth-díjban részesültek mindössze 10%-a nő.

A Széchenyi-díj 1990 és 2008 közötti időintervalluma alatt a 416 díjazott mindössze 6,2% volt női kitüntetett.

Természetesen, gondolhatjuk, hogy azért lesznek kevéssé a nők egyetemi tanárok, akadémikusok, az állam által elismert személyek, mert teljesítményük alatta marad a férfiakénak.

Ha ezt tennénk, akkor rosszul gondolnánk.

Sokkal inkább arról van szó, hogy a férfi elit a maga pozícióinak védelmében tevékenykedik és a nők által tanúsított teljesítménynek sokkal nehezebben adják meg az elismerést.

Ha nem így lenne, akkor mivel magyarázzuk, hogy az MTA doktorainak 13%-os női arányát 1%-nyi akadémiai tagsággal honorálják?

Nem csak az elit pozíció tekintetében létezik a nők hátrányos megkülönböztetése, hanem - mint láttuk – minden foglalkozási kategóriában.

A megkülönböztetés ténye állandó és csak a megkülönböztetés mértéke változik.

Magam nem vállalkoznék rá, de nyelvészeknek való feladat lenne, hogy kultúránkban miként rögzült a nők sajátos verbális lekezelése.

Szavainkból is képezhetünk üvegfalat, szavainkból is kialakíthatjuk a másik csökkent értékűségének képzetét.

Olyat, ami nem látható, de jelen van.

A magyar civilizációnak több területen van még teendője a többség hátrányos megkülönböztetésének felszámolása érdekében.

A folyamat elindult, de még korán sincs befejezve.

Úgy vélem, ha e téren sikerülne korrekciót végrehajtani, akkor vélhetően a kisebbségekkel szemben is más attitűdöket lehetne kialakítani.

Ha az esélyegyenlőség értéke napi realitássá válik, akkor képes oszthatatlanul működni.

Összegzés és kiút

Nézzük, hogy az elmondottak alapján, miket tudunk meg a magyar civilizációról.

A magyarok hamarabb meghalnak, mintsem kellene.

A magyarok nagyobb részét tulajdonképpen nem érdekli, hogy mi van a testével.

A négy tényező, a dohányzás, az alkohol, a fizikai aktivitás hiánya és a sokszor egészségtelen étkezés együtt tönkreteszi a magyar testet, miközben úgy tűnik, hogy a lélek ezt nyilvánvalóan élvezi.

A magyar lélek az orális örömökre hangolódott rá.

A magyar civilizáció az élet szempontjából rosszul szerveződik, s az emberek e tekintetben vagy belenyugvóak, vagy jelentős részben nem őszinték, vagy egyenest elfogadóak.

Biztonsággal kijelenthető, hogy a magyar civilizáció adott működése a rövidebb életről szól.

Önpusztító nemzet vagyunk, s erről mi tehetünk.

Értékeink tekintetében a magyar civilizáció, különösen a bizalom vonatkozásában meglehetősen gyenge lábakon áll.

Szomorú és elégedetlen nemzet vagyunk.

Országunkban a közbeszéd rangjára emelkedett a rosszkedv és a panasz kultúrája.

A pesszimizmus és a kishitűség össznépi jelenség.

A magyar társadalom kifejezetten bizalomhiányos, s a bizalomhiányon belül drámaian alacsony a közbizalom szintje.

A bizalomhiány a szolidaritás hiányát teremti meg és felerősíti az önzés, az irigység és a rosszindulat kultúráját.

A magyarok számára érték a képzettség, de a nemzetközi nyitottság már nem annyira lényeges számukra, s az végképp nem fontos, hogy a változó viszonyokhoz tudásuk változtatásával alkalmazkodjanak.

A magyarok tudásorientáltak, de viszonylag zártak és rugalmatlanak.

A magyarok sikerfogalma kevésbé kötődik a személyes teljesítmény tudatához és sokkal inkább egy sajátos szociológiai predesztináció képzetének a következménye.

Az önzés, az irigység, a rosszindulat mellé társul az egyéni felelőtlenség fel nem vállalt, de létező értékállítása is.

A magyarok nagy része az egyéni sors iránti felelősség érzése helyett, az állami felelősségvállalást emelte a legmagasabb polcra.

A magyar társadalom még mindig hátrányosan különbözteti meg a társadalom számszerű többségét kitevő nőket.

A megkülönböztetés ténye állandó és csak a megkülönböztetés mértéke változik.

A magyar társadalom kevésbé fogadja el az egyenlőtlenségeket, s felemás képmutató viszonyban van a korrump magatartást illetően.

Kevésbé tartjuk fontosnak a civil és politikai szabadságjogokat, kisebb mértékű a mindennapi aktív politikai szerepvállalásunk, kevésbé toleráljuk a másságot, s érték szerkezetünkben kisebb szerepet játszanak az önmegvalósítási értékek.

Bizalomhiányosak vagyunk, tehát közéleti hiányosak vagyunk.

A magyar nemzet majd 1000 évnyi nyugati kereszténység után is közelebb áll a keleti kereszténység szekuláris világához.

Eddig tart, amit megtudtunk.

A megrajzolt kép nem indokolható sem az egy főre eső nemzeti jövedelem nagyságával, sem a társadalomszerkezet sajátosságaival.

Az egy főre eső nemzeti jövedelem vonatkozásában Magyarország nagyjából abba a csoportba tartozik, amibe többek között Észtország, Szlovákia is beleértődik. A csehek és a szlovének jobbak, a lengyelek rosszabbak nálunk.

Társadalomszerkezetünk nem különbözik lényegesen a közepesen fejlett európai országokban megszokottól.

Értékeink, civilizációs hangsúlyaink teszik a különbséget.

A kép, ami kirajzolódik, nem túl hízelgő számunkra.

Változás kellene, változtatni kellene, váltani kellene.

Hogyan?

Nem tudok pontos választ adni, de lehetséges megközelítéseket képes vagyok megnevezni.

Mindenekelőtt azonban néhány módszertaninak tűnő, ámde mélyen tartalmi észrevételt tennék.

Bármilyen is ez a civilizáció, a mienk.

Egylényegű velünk.

Ez annyit jelent, hogy csak mi tudjuk megváltoztatni.

De az ember önmagán nem tesz erőszakot.

Így aztán bármennyire is riasztó, problematikus állapot rajzolódik ki, a kérdéshez nem lehet erőszakkal hozzányúlni.

Csak lassú és szerves lehet a változás, a változtatás.

Furcsa, de érvelhető paradoxon: a változás sürgető, a változtatás viszont csak lassú lehet.

A szervesség annyit tesz, hogy meggyőződésem szerint civilizációinkat csak olyan értékek mentén szabad megváltoztatni, amelyek részei ennek a kultúrának, csak éppen kevésbé figyelünk rá, kevésbé tartjuk fontosnak őket.

Saját immunrendszerünket kell aktivizálni, önmagunk szervezetével szemben.

S most térjünk vissza a hogyan kérdéséhez.

Megítélésem szerint három, szerencsés esetben egymást hatását felerősítő út kínálkozik.

Nem rangsorban, hanem sorrendben a három lehetőség: az állami, a társadalmi és az egyéni változtatási szándék.

Kezdjük az elsővel.

A kirajzolódó képet látva, szerintem indokolt lenne az, hogy a magyar politikában, illetve a magyar állam tevékenységében megjelenjen egy mentális-civilizációs vonulat.

Nem a többi helyett, hanem a mellett.

A mentális-civilizációs politikai vonulat nehézsége, hogy egy politikai demokráciában az embereket arra kellene rávenni, illetve arra ösztönözni, hogy kicsit másként gondolkodjanak, mint ahogy, s kicsit másként éljenek, mint amiként ezt most teszik.

Bizonyos értelemben, ellenükre kellene politizálni, de miután a demokratikus legitimitációt az emberek támogatása adja, ezért ez mindegyik politikai erő számára veszélyes út.

Lényegében azt a feladatot kellene megoldani, hogy veletek, általatok, de ellenetekre.

Látszólag ez fából vaskarika.

Valójában, a politikai tehetség kibontakoztatására nyílik meg a tér.

A veletek, általatok, de ellenetekre logikáját csak úgy lehet érvényesíteni, ha – mint erre utaltam – saját civilizációnk létező kulturális normáit helyezzük előtérbe azzal szemben, ami most éppen rombolja és teszi tönkre a magyar életet.

Példát mondok.

Ha a magyar állam venne egy nagy levegőt, és úgy döntene, hogy a dohányreklámok Európai Uniói ösztönzés nyomán előállott betiltását kiterjeszti az alkoholra is, akkor érvelhet amellett, hogy az alkoholfogyasztás szabadsága sértetlen, de ennek propagálását azért nem támogatja, mert a túlzott mértékű alkoholfogyasztás életrövidítő tényező.

Ha a magyar állam egyszer úgy döntene, hogy mai tudásunk alapján az általános forgalmi adó tekintetében különbséget tesz egészséges és egészségtelen élelmiszerek között, s az egészségtelennek gondoltak forgalmi adóját megemeli, az egészségesnek tartottakét pedig csökkenti, akkor így közvetve ösztönzi a lakosságot például a zöldség- és gyümölcsfogyasztásra.

Érvelhet úgy, hogy számára a magyarok egészsége érték.

Ha a magyar állam egyszer elgondolkozna azon, hogy érdemes támogatni az embereket az önmagukra való odafigyelésben, akkor dönthetne: aki előtörténetében szűrővizsgálatokon vett részt, annak betegség esetén a társadalombiztosítás olcsóbban juttat gyógyszert, mint annak, aki ezt nem tette.

Érvelhetne úgy, hogy jutalmazza, aki odafigyelt önmagára.

Mondhatná: segíts magadon, s akkor az Isten is megsegít.

Mindezek arra voltak példák, hogy már most is lehetne a magyar politikának, a magyar államnak átgondolt, mentális-civilizációs vonulata.

De nincs.

Ugyancsak az állami, politikai, civilizációs-mentális vonulathoz tartozna, ha a magyar állam nemcsak a különféle nemzeti tragédiák emlékezetének szimbolikus mezejében tevékenykedne, hanem érdekelné az is, hogy mi van az éppen élő – s halni készülő – magyarok lelkében, agyában. S, ami ott van, az miért van ott.

Ehhez szükség lenne a tudomány segítségére.

A magyar politikának és a magyar államnak kezdeményezni kellene egy átfogó magyar civilizációs kutatási projektet.

Élni kellene azzal a lehetőséggel, hogy több tudományterületen is kiváló szakemberek és jelentős tudományos kapacitás áll rendelkezésre.

Mert a magyar civilizáció kutatása értelemszerűen csak komplex, több tudományterületet felölelő lehet és csak összehasonlító módon történhet.

Mint azt talán az én írásomból is kiderül, vannak hozzáférhető adatbázisok, s van szakmai alap, amire lehet építeni.

Szociológusok, nyelvészek, irodalmárok, egészségügyi szakemberek, történészek, közgazdászok, s még számtalan más szakma képviselője vehetne ebben részt.

Ráadásul még pontosabban és sokrétűbben lehetne tudni, hogy miről beszélünk.

Mihez, milyen adatunk van.

Sokat meg lehetne tudni arról is, hogy mi miért van.

Politikai értelemben egy ilyen kutatásnak kettős haszna is lehet.

Ha létrejönne egy olyannyira szükséges civilizációs-mentális vonulat, akkor annak intellektuálisan lenne mire támaszkodnia.

A magyar társadalom is a maga megrokkant közbizalmával még mindig inkább hisz a tudománynak, mint bármi másnak.

A politika is hitelesebbé válhatna.

A magyar civilizáció nyomán a projektet hívjuk MACI-nak.

MACI sincs.

A politika, az állam tehát már most is sokat tehetne, de nem tesz semmit.

A következő lehetséges terület a társadalmi változtatási szándék.

Számomra több mint gyanú, hogy ez már létezik.

Az a kép, ami a magyar civilizációról kirajzolódott, összesített adatokat tartalmaz, s úgy gondolom, hogy ezek az adatsorok elfedik a tényt, miszerint civilizációsan is több Magyarország létezik.

Vannak olyanok, akiknek életmódja erőteljesen eltér az itt felvázolttól, s vannak olyanok, akik értékvilágukban is nagyon mások, mint a többiek.

A magyar középosztály egy jelentős része olvassa azokat az életmód magazinokat, internetes oldalakat, amelyek minden alkalommal tudósítanak az egészséges élet lehetőségeiről, s jórészt a felső középosztály fizetőképes kereslete működteti azokat a wellness szállodákat, amelyek életmegg hosszabbító életmód elemeket közvetítenek számukra.

Úgy vélem tehát, hogy a magyar társadalomban létezik a civilizatórikus szakadás, de ez társadalmilag csak bújtatottan, s nem nyilvános artikulációban fejeződik ki.

A bizalomhiány miatt közéleti hiányunk is van.

S persze azt is tudom, hogy a társadalmi mozgalmak lényege az önszerveződés.

Ha az emberek érzékelné, hogy az állam, a politika számára fontos az, hogy meddig élnek, s életükről miként gondolkoznak, akkor ez talán segítheti az önszerveződés fokozottabb kibontakozását.

Anélkül, hogy különösebben bárkinek ötletet szeretnék adni, felhívnám a figyelmet arra, hogy az egyházaknak nemcsak alapfunkcióikban, hanem e téren is lehetne szerepük.

Nem Istentől és embertől elrugaszkodott gondolat az, hogy a különféle egyházak papjai híveiknek ne csak az üdvntanról, illetve az üdvntan különféle olvasatairól prédikáljanak, hanem szóba hozzák mindazokat a témákat, amelyek segítik az élet meghosszabbítását, segítik a mások iránti bizalom kialakulását, segítik mindazt, ami az egyházi dogmatikával nem ellenkezik és más területeken jó az embereknek.

Csak emlékeztetőül jegyezném meg, a hét fő bűn között szerepel a falánkság, az iszákosság, a jóra való restség és az irigység is.

Nem tudom megállni, hogy itt ne szólaltassam meg történész éneket.

A magyar katolikus egyház II. József alatt már átesett egy ilyen történelmi gyakorlaton.

Az uralkodó, az általa alapított plébániákon a papoknak előírta, hogy ne csak lelkészi teendőket, hanem állami funkciókat is lássanak el.

Ezek körébe tartozott az is, hogy meghatározott tartalmú prédikációkat kellett tartaniuk.

Olyanokról is beszéltek, amik közvetlenül is befolyásolták a lakosság életét, így például, a burgonya és sáfránytermesztésről, illetve a himlő elleni védekezésről.

Ma nincs II. József, nincs előírt állami kötelezettség, s nem is kívánatos, hogy legyen. De ez nem kell, hogy visszatartsa az egyházi embereket attól, hogy hitelveiket nem megtagadva, civilizatórikusan is segítsék a hozzájuk járó híveket.

A társadalmi szerveződésnek egy másik lehetséges csoportja a nők.

A nők minden értelemben többet törődnek a testükkel, mint a férfiak – erről piaci alapon tanuskodhat a teljes fitness- és szépségipar.

Az én világképembe belefér, hogy finn példa nyomán, a nőtársadalomból kiinduljon „a mentsük meg a férfiakat” -mozgalom, hisz alappal vélelmezhetjük, hogy a nők többségének nem érdeke a férfitárs korai halála, a magány.

A nők nagyon sokat tehetnek a férfiakért.

A férfiak azonban kell, hogy adjanak is valamit cserébe.

Például azt, hogy élnek az önkorlátozás lehetőségével, s ott rombolják az üvegplafont, ahol az általuk létrehozottan éppen megjelenik.

Továbbra is úgy gondolom, hogy nem a példaszerűen felhozott lehetséges irányok a fontosak, hanem az, hogy a társadalmi önszerveződés világa az eddiginél dinamikusabban és határozottabban reagáljon mindarra, ami a magyar civilizáció problematikusságát jelenti.

Végül természetesen kínálkozik az egyéni út is.

Az állam, a társadalmi önszerveződés – különösen hezitálásra hajlamos emberek esetében – rá tud segíteni arra, hogy az emberek saját életük, saját beállítódásaik, saját értékeik tekintetében személyes döntéseket hozzanak.

Hiszen mindenki maga dönti el, hogy egy doboz cigarettát vagy mondjuk egy kiló gyümölcsöt vesz-e.

Hogy többet vagy kevesebbet beszélget-e a párjával; hogy szomszédját szükséges rossznak vagy különféle ügyekben kooperációs partnernek tekinti-e.

Mindenki maga döntheti el, hogy miben képmutató. Abban-e, hogy a másikat egyfajta – adott esetben megjátszott – pozitív attitűddel köszönti, vagy pedig durván, lekezelően szól-e hozzá, ami ugyan lehet őszinte, viszont a másik és közvetve a saját napját is tönkreteszi.

A sok egyéni döntés összességében egy társadalom egészének közhangulatát képes befolyásolni.

A három út csak együtt lenne igazán hatékony.

Az első lépést szerintem a politikának, az államnak kellene megtennie, mert ő van abban a helyzetben, hogy társadalmilag tudatosan tervezhet, s eszközei is vannak arra, hogy terveit valóra váltsa.

Ezt nem azért mondom, merthogy csatlakoztam volna ahhoz a magyar főáramlathoz, ami az egyéni felelősség helyett az államra hárít mindent.

Már csak azért sem áll így a dolog, mert megírtam ezt a kiáltványt.

Mindegyik útban hiszek. Mindegyiket fontosnak tartom.

Én a magam életében már sok mindent megtettem, s azt érzékelem, hogy a társadalom egy része is az évtizedek alatt nagyot változott.

Ezért gondolom, hogy a magyar civilizáció megváltoztatásában most az államnak, a politikának nyílik lehetősége új szerepre.

Hazafias program és nagyralátó terv volna az, hogy éljünk.

JELMAGYARÁZAT

HU: Magyarország

V3: Visegrádi országok: Lengyelország, Cseh Köztársaság, Szlovákia

EU27: Az Európai Unió 27 tagországa

EU25: Az Európai Unió tagországai, kivéve Romániát és Bulgáriát

EU15: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Luxemburg, Németország, Görögország, Írország, Hollandia, Norvégia, Portugália, Spanyolország, Svédország, Egyesült Királyság.

EA15: Eurozóna a következő országokban: Belgium, Németország, Írország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Ciprus, Hollandia, Ausztria, Finnország, Portugália, Szlovénia, Málta, Görögország.

SILC: Statistics on income and living conditions

FORRÁSOK

KSH STADAT Adatbázis:

http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=37,592051&_dad=portal&_schema=PORTAL

KSH Statisztikai Tükör II/139. 2008. április: Nyugdíjasok, nyugdíjak

http://www.info-csere.hu/e107_files/downloads/nyugdijstatisztikak.pdf

KSH Statisztikai Tükör IV/14. 2010. február: Munkaerő-piaci helyzetkép 2009.

http://tudasbazis.org.hu/doktar/hirek_aktualitasok/munkaeropiaci_hkep_2009.pdf

KSH: Nők és férfiak Magyarországon 2007. Budapest 2008.

<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=20766>

KSH Statisztikai Tükör IV/50. 2010. április: Egészségfelmérés 2009.

<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310021.pdf>

KSH Gyorstájékoztató 2010. április:

<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog21003.pdf>

KSH: Nők és férfiak kereseti esélyegyenlősége a statisztikai adatok tükrében. Budapest 2008.

<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21358>

MTA Közgazdaságtudományi Intézet Munkaerőpiaci Tükör (2009)

<http://www.econ.core.hu/kiadvany/mt.html>

EUROSTAT:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Egészségjelentés 2010: Vitrai J., Bakacs M., Juhász A., Kaposvári Cs. & Nagy Cs.: Jelentés egy egészségben elmaradott országból... Egészségjelentés 2010. Egészségmonitor Kutató és Tanácsadó Nonprofit Kft., Budapest 2010. március

http://www.egeszsegmonitor.hu/dok/Egeszsegjelentes_2010.pdf

WHO (World Health Organization) Adatbázis

<http://apps.who.int/globalatlas/dataQuery/default.asp>

A játékszenvedély és felelős játékszervezés című kutatás (IPSOS Véleménykutató Zrt)
hvg.hu, MTI

http://hvg.hu/itthon/20100218_szerencsejatek_fuggok

EUROBAROMETER FELMÉRÉSEK:

SPECIAL EUROBAROMETER 331, 2009

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_331_en.pdf

Standard Eurobarometer 71

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb71_std_part1.pdf

Eurobarometer 64.3

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_246_en.pdf

Special Eurobarometer 274.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_293_full_en.pdf

Special Eurobarometer 334, 2009

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_334_en.pdf (p.10)

SPECIAL EUROBAROMETER 283.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_283_en.pdf

PISA 2006 Executive Summary: Today's Education and Tomorrow's Society. Budapest 2008. <http://www.oecd-pisa.hu/english/PISA2006-HungarianReport-English.pdf>

OECD PISA 2006: The program for International Student Assessment. OECD REPORT. <http://www.oecd.org/dataoecd/15/13/39725224.pdf>

Kopp, M (2008): *Magyar Lelekiállapot*. Semmelweis Kiadó, Budapest
HEP kutatás (Hungarostudy Egészség Panel követéses vizsgálat) alapján

EEA: European Environment Agency

http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_9/eea_report_9_2006.pdf

TÁRKI Európai Társadalmi Jelentés - Budapest 2009

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	3
A magyar hamarabb hal meg, mint kellene	7
Az értékrend ballasztjai	22
A hátrányosan megkülönböztetett többség	36
Összegzés és kiút	42
Jelmagyarázat	49
Források	50